

III. OTURUM

HARİTACILIK ÖZEL SEKTÖRÜ

AÇIK OTURUM

Açık Oturum Yönetici : Prof. Dr. Hayrettin GÜRBÜZ

Yer : DSİ Konferans Salonu

Gün / Saat : 29.01.1991 / 14.30

* Açık Oturum Konuşmacıları: Prof. Dr. Emirhan ALGÜL
Hülya APAK
Doç. Dr. Erol KÖKTÜRK
Özkan TURUNÇOĞLU

* Konuşmacılar soyadı alfabetik sırasinda

YÖNETİCİ : Muhterem arkadaşlar, şimdi bu oturumun devamı olarak "Haritacılık Özel Sektörü" açık oturumu için arkadaşları davet ediyorum önce.

Konuşmacı arkadaşlar, Profesör Doktor Emirhan Algül, Doçent Doktor Erdal Köktürk, Özkan Turunçoğlu ve Hülya Apak.

Bu açık oturumu şu şekilde yürütmeyi düşünüyorum : Önce, arkadaşlar kendilerine ayrılan konular hakkında fikirlerini söyleyecekler, ondan sonra sizlerden kendilerine yöneltilecek soruları alacağız. İkinci tur konuşmalarda, gerek birbirlerinin konuları hakkındaki görüşleri, gerekse yöneltilen sorular hakkında fikirlerini söyleyecekler, açıklamalarda bulunacaklar.

Şimdi saat 3,5'u geçiyor. Normal programda 17.00'de bitmesi lazım idi; yalnız 14.30'da başlaması halinde. Yani bir saat gecikmiş olarak başlıyoruz; eğer, bir miktar süreye tecavüz olursa, lütfen bağışlayınız.

Muhterem arkadaşlar, bir disiplinde özel sektörün doğuşu, özel sektörün etkin bir fonksiyona kavuşmuş olması gerçekten büyük bir olay. Bizim memleketimizde, hepimizin bildiği gibi harita kadastro hizmetlerinin profesyonel nitelikle bir disiplin hüviyetine kavuşma, 1949 yılında o zamanki ismiyle Yıldız teknik Okulunda lisans düzeyinde eğitimin açılmasıyla başlamıştır. Bu eğitimi başlatan çok değerli hocalarımızdan birisi Sayın Prof. Ekrem Ulsoy aramızdadır. Kendilerine hepiniz adına şükranlarımı, bu mesleğe verdikleri hizmetlerden dolayı minnetlerimi de arz etmek isterim.

O tarihlerde Türkiye'de var olan sınırlı harita kadastro hizmetleri, ilgili ilgisiz bazı disiplin elemanları tarafından teknik elemanları demiyorum yalan yanlış yürütülmekteydi.

1949'da başlayan lisan eğitiminden 1953-1954 yılında ilk mezunlar ortaya çıktıktan sonra, harita kadastro mühendisleri önce hizmetlerine sahip çıkma gerekliliğini ve sorumluluğunu duydular. Çünkü, harita kadastro mühendisleri hizmetlerinin ne olduğu henüz, çok global çizgilerle bile belirlenmiş değildi. Önce, büyük bir istihdam sorunu yaşandı. Genç arkadaşlar bunları pek bilmezler diye, diğer arkadaşlarım ve bilen hocalarımızın affına sığınarak bir hatırlatmak istiyorum.

1950'li yıllarda mezun harita kadastro mühendislerinin yüzde 90'nı, tek istihdam merkezi olan Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünde çalıştırıldı. O Genel Müdürlüğü de bu sektöre, bu disipline kucak açmış olmasından dolayı, uzun yıllar burs vererek, bu eğitimi desteklemiş olmasından, hatta eğitimin başlamasındaki teşviklerinden dolayı, o zamanki yöneticilerini ve bu genel Müdürlüğün tüm mensuplarını da saygıyla anıyorum.

Çalışan arkadaşlar, hizmetlerine sahip çıkmakla kalmadılar. Bu hizmetlerin fonksiyonel sahiplerinin de kendilerinin olduğunu kabul ettirdiler. Bir tarafta Türkiye'de yatırımların artması, bir tarafta gidip çalışan arkadaşların hizmetlerine sahip çıkıp,

fonksiyonel olarak kendilerini kabul ettirmeleri neticesinde, istihdam alanlarında hızlı da sayılabilecek gelişmeler oldu. Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünün yanında diğer yatırımcı dairelere öncelikle yayılmalar başladı. Daha sonra, harita kadastro hizmetlerine duyulan büyük gereksinim nedeniyle ve bu gereksinimi devlet sektörünün, resmi kurumların karşılayamaması karşısında, biraz da zorunlu olarak bu hizmetler özel kurumlara, özel sektörler, özel kişilere yaptırılmaya başlandı.

Biraz sonra arkadaşlarımız, özel sektörün gelişmesini, tarihi gelişmesini kademeler halinde anlatmaya çalışacaklar.

Bugün 4 bin dolayında harita kadastro mühendisi mevcut. Kurultaylarımızda iftaharla gördüğümüz bu büyük katılım da bunu göstermektedir ve 1950'li yıllarda yüzde 90'ını barındıran Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünde, bugün sadece bu mühendislerin yüzde 11 civarında, halen istihdam edilmektedir. Yüzde 89'luk bir kesimi, diğer sektörler kaymıştır, diğer sektörlerde iş ve hizmet imkanları bulmuştur. kendilerini kabul ettirmişlerdir, işlerine sahip çıkmışlardır ve bunun yanında da bugün halen 1 361 faal özel büro ve şirket görev yapmaktadır.

Özel oluşumları, özel büroların oluşumlarını bir olay biraz da teşvik etmiştir. Onu da çıkaranları takdirle ve minnetle anmadan geçemeyeceğim. 1973 yılında Tescile Konu Harita Yönetmeliği çıkarılmış ve harita kadastro mühendislerince imza edilmeyen planların tescile elverişli olmadığı hükme bağlanmıştır. Böylece harita kadastro mühendislerine, diğer disiplinlerde var olan bir imza yetkisi ve imza sorumluluğu getirilmiştir.

Hizmetlerine sahip çıkma ve hizmetlerin fonksiyonel sahibi olma konusundaki savaşlar, geçtiğimiz bir iki yıl öncesine kadar devam etmiştir. Bu yönetmeliğin dışında, Tescile Tabii Haritalar Yönetmeliği dışında, harita kadastro mühendislerinin bu hizmetin yetkilisi ve sorumlusu olduğunu gösteren yazılı bir kural mevcut değildir. Ta ki, son, 1988 yılında çıkan Büyük Ölçekli Harita Yapım Yönetmeliğine kadar. O yönetmelikte birçoğumuzun, birçok bakımlardan tenkit ettiği, sağını solunu çekiştirdiği yönetmeliğin bence, hiçbir tarafını beğenmesek, sadece harita kadastro mühendislerine bu hizmetlerin Türkiye ölçüsünde tek yetkili ve sorumlusu olduklarını hükme bağlayan maddesi itibariyle büyük saygı duymamız ve dört elle yapışmamız gerekir diye düşünüyorum.

Tabii bu, 1.361 özel büro ve şirket halinde yaygın bir birim oluşturan özel sektörün de birtakım problemleri ortaya çıkmıştır. Evvela, işler için keşif bedeli takdir etmek. Tabii, bu önce işleri birim halinde, birimler halinde vaz etmek, ondan sonra bu işler için gerekli olan alet, araç, gereç, insan, malzeme giderlerini belirlemek, bunları kuruşturmak ve böylece bunlarla uygun bir harman oluşturup, bir işin toplam maliyeti hakkında ön bir değer belirlemek. Biraz sonra bir arkadaşım bunun hakkında geniş, ayrıntılı bilgiler verecek.

İkincisi, hangi büyüklükteki işleri, kim yapılabilecektir. Yani, hizmetlerde yeterlilik

ölçütü nedir? Bunun ölçütünü belirleme, dereceleme, dereceler arasındaki geçişleri kurallara bağlama gibi sorunlar. Sonra, artan hizmet büyüklükleri ve hacimleri itibarıyla sermaye yetersizliği konusu gündeme gelmiştir. Bu sermaye yetersizliğini veya bazı vergi problemlerini aşmak üzere şirketleşme uygulanmıştır. Şunu büyük bir memnuniyetle ifade edeyim, Türkiye'deki harita kadastro dalındaki özel sektör, diğer özel sektördeki gibi işleri, resmi kurumlara nazaran daha kötü yapan veya yapmaya çalışan bir ekip değil; hizmetlerde teknoloji geliştiren, yöntemler getiren, bir ölçüde hizmetin fonksiyonlarının gelişmesinde lokomotif görevi yapan bir ekip olarak kendini göstermiştir. Bu bana göre, mesleğimiz adına iftihar edilecek bir durumdur. Bugün 1.361 hizmet ünitesiyle büyük bir kapasite oluşturmaktadır. yetkili organlar, yetkili karar organları, yetkili kurumlar hizmet programlarını yaparken, bugün bunların da varlığını dikkate alarak, bunlardan alınabilecek hizmetleri de dikkate alarak programlar yapmaktadırlar. Artık belli bir hizmeti, belli zamanda bitirme çok fazla problem olmaktan çıkmıştır. Bu, özel sektörümüzün sayesinde olmuştur.

Şimdi, bu özel sektörün değişik açılardan durumunu ve sorunlarını incelemek üzere bu açık oturumu icra edeceğiz.

Programa göre, ilk konuşmayı sayın Doçent Doktor Erol Köktürk yapacaklar. konu, "Türkiye'de Yeniden Yapılanma, Doğan Yeni Hizmet ve Yatırımlar".

Sayın Doçent Doktor Erol Köktürk, 1955'de Zonguldak'ta doğdu. 1972'de Harita Kadastro Meslek Okulunu bitirdi. 1976'da, o zamanki ismiyle İstanbul Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi Harita Kadastro Bölümünü bitirdi. 1978'de yüksek lisans öğrenimini tamamladı. 1986'da doktora, 1989'da doçentlik çalışmalarını tamamladı; doktor ve doçent ünvanlarını aldı. 1980-1986 yıllarında Yıldız Üniversitesinde görev yaptı. 1986'da üniversiteden ayrıldı. Mesleki inceleme amacıyla, iki kez Almanya'da, bir kez İsviçre'de toplam iki yıl bulundu. 1988'den beri serbest çalışmaktadır.

Şimdi kendilerini dinliyoruz. Buyurun Sayın Köktürk.

DOÇ. DR. EROL KÖKTÜRK - Teşekkür ederim Sayın Başkan. Siz de duyduğunuz gibi, ben öyle bir özel sektörcü değilim, deyim yerindeyse "Çiçeği burnunda" bir özel sektörcüyüm. O nedenle de özel sektörün geçmişini, çok değişik boyutlarda yaşayan bir meslektaşınız değilim; ancak, serbest çalışmaya başladığımdan bu yana yapmış olduğum gözlemlerime ve edinebildiğim deneyimlerime dayanarak burada size, bu alanla ilgili bazı konuları aktarmak istiyorum.

Bana verilen konu; Özel Sektörde Yeniden Yapılanma ve Hizmet Alanları konusunda konuşmak. Ancak, yeniden yapılanmayı, özellikle sabahtan beri süren tartışmalar ışığında, yeniden yapılanmayı tartışmadan önce, inanıyorum ki, özel sektörün sorun alanları nelerdir; bunlara kısaca değinmekte yarar var. Aslında bu konuda, ben epeyce ayrıntılı bir çalışma yaptım; ama, bunların hepsini tek tek anlatmam, zaman nedeniyle olanaklı değil.

Özel sektörün sorun alanları değişik biçimlerde ele alınabilir; sorun ele alınabilir ya da başka yaklaşımlar gösterilebilir. Ben özel sektörün sorun alanlarını bazı gruplara ayırarak inceleme yolunu yeğledim.

Özel sektörün sorun alanlarının başında, gerçekten iş alanlarıyla ilgili sorunlar geliyor. Bu sorunlar, size sözünü edeceğim sorunların hepsi, aslında bundan önceki toplantılarda kerelerce söylenmiş olan sorunlardır. Bu "sorun" denildiği zaman söyleyeceğime çok fazla bir şey aslında yok.

Sektörde hep sözü edilen tıkanıklık, serbest çalışanlar kanadında, hali hazır harita üretimiyle plan uygulamaları, imar planı uygulamaları arasında sıkışıp kalmaktır. Son zamanlarda, yeni yeni uygulama alanları bizim sektörümüzde yaygınlaşmaya başlamıştır. Karayollarında kamulaştırma, Orman Genel Müdürlüğü'nün orman sınırlarının belirlenmesi, DSİ'nin yapmış olduğu çalışmalar. Bunlar kuşkusuz yeterli değil. İş alanları denildiği zaman, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nün başlattığı yüzey ağı kurma çalışmalarının, özel sektör eliyle yapılması umut verici bir alan olarak göze çarpmaktadır. Yine, olası bir tarihte, olası bir zamanda kurulacak olan harita kadastro bilgi sisteminin kurulması çalışmalarında da özel sektörün ciddi işlevlerinin olacağına inanıyorum. Bunlar varsayımlar; ancak, özel sektörün bugüne kadar var olamadığı, ama olması gereken, hele hele bizim gibi kalkınmakta olan ülkelerde şimdiye kadar yakalayamadığı mühendislik ölçmeleri gibi, kontrollük işleri gibi, teknik altyapıların ölçümlenmesi gibi konularda özel sektörümüzü çok yaygın biçimde göremiyoruz. Fakat, tabii bunu şöyle vurgulamak gerekiyor : Eğer özel sektör özel sektör olacaksa, Türkiye'deki bütün haritacılık alanlarında var olmak zorundadır, bu alanları öngörmek zorundadır ve yakalamak zorundadır.

Bir diğer önemli sorun alanı, iş alma sorunları. Bizim sektörde, serbest çalışanlar kanadında hep şöyle düşünülüyor, "İş yapmak sorun değil, önemli olan iş almaktır." Gerçekten de bugün, hocamızın sözünü ettiği rakamın içindeki bütün meslektaşların hemen hemen hepsi iş alma sorunlarıyla karşı karşıyadırlar. Bu, onların geleceğini birazcık karartan bir sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır. İş alma sorunları deyince de bunu başka alt başlıklara ayırabiliriz.

Bunlar :

Karne ve yeterlilik sorunları,

Genç kuşak, yaşlı kuşak sorunları,

İhale Yasası ve kamu ile ilişkiler sorunu

Bireysel yetenekler, bireyler ile ilişkiler,

Kamu ile ilişkiler ya da iş bitiricilik,

Kamuda çalışan ve üniversitelerin özel sektörde görülmesi sorunları,

Meslekten olmayan firmaların, haritacılığa soyunması,

Anahtar teslimi ihaleler,

Yabancı firmaların sektörde boy göstermesi,

Ölçüsüz bir rekabet.

Bunların hepsi, iş alma ile ilgili sorunlar olarak nitelenebilecek sorunlardır.

Yapısal örgütsel sorunlar var. Tabii biz, bugün özel sektörden çok serbest bürolarız. Şirketlerin çoğu aile şirketleri. Özel bürolar diyoruz; ama, "sektör olamadığımız bir gerçek" gibi nitelermeleri bundan önce hepimiz, kerelerce duyduk.

Güçlü olabilmenin yolunun güçlü örgütleşmeden geçtiğini hepimiz kabul ediyoruz; bunda hem fikiriz; ama, örgütleşemiyoruz. Burada bir sorun var. Sanıyorum, burada aşılamayan sorun, sektörde benim gözleyebildiğim kadarıyla, bunca fazla şirketin olmasının önemli bir nedeni şu psikoloji küçük olsun, benim olsun. Bu psikolojinin, bizim özel sektörde çok egemen bir psikoloji olduğunu gözlüyorum. O nedenle de iki üç tane şirketin birleşememesi gibi ya da büyük konsorsiyumlar kuramaması gibi bir sıkıntıyı, açıkçası gözlüyorum. Şunu vurgulamak isterim burada da sektör, eğer güçlü olacaksa, bu bağlamda özel sektörümüz de güçlü olacaksa büyük düşünmek zorunda.

Bunun yanı sıra sektörde bir diğer ciddi sorun alanı, iş yapmayla ilgili sorunlar. Her ne kadar, iş yapmak sorun değil diyorsak da, burada da ciddi sorun alanları olduğuna inanıyorum. Bir kere iş üretme düzeniyle ilgili sorunlar var, yani organizasyon sorunları. İş üretme araçlarıyla ilgili sorunlar var, yani gelişkin teknoloji kullanma. İş üretenlerle ilgili sorunlar var, yani beraber çalışılan teknik elemanlar. İş üretirme anlayışı bir sorun olarak ortaya çıkıyor; işte, taşeronluk müessesesi gibi vesaire. İş üretme olanakları, yani akçalı, parasal kaynaklar. İş üretme standardı, yani tüzel altlıklar ve iş üretme zamanı, yani özellikle taahhüt işlerinde kamu tarafından verilen süreler gibi.

Bunların hepsini aslında incelemiştim; ama maalesef, bunların hepsine ayrıntıların da girme olanağı yok. Hepsi de ciddi biçimde incelenmesi gereken konular. İşte, organizasyon konusunda eğitimden gelen bir becerimiz yok. Teknoloji konusu da sabıhtan beri inceleniyor. Teknik elemanlar konusunda bir karışıklık, bir karmaşa var. Bu, eğitimde de zaten gözlenebiliyor. Parasal olanaklar; geçmiş dönemlerde hep konuşulmuştu, avans kurumunun işletilmesi, hak edişlerin zamanında ödenmesi vesaire gibi, tüzel altlıklar ve ihalelerde verilen süreler hep birer ciddi sorun alanı.

Bir diğer önemli sorun alanı, gözleyebildiğim kadarıyla, iş bitirmeyle ilgili sorunlar. İş alınıyor, bir biçimde üretiliyor ve iş bitmiyor. Yani, bugün sektörümüzde serbest çalışanlar kanadımızda, serbest çalışanlarımızı bıkıran, illallah dedirten, o iş bitirme aşamasıdır. Bu noktada, tabii ister istemez kamuyla ilişkiler ya da kabulü, kontrolü yapacak olan kurumlarla ilişkiler gündeme geliyor. Burada, tabii sektörümüzde çok iyi işleyen kurumlar var. Kontrol kabul aşamalarına İller Bankası, buna örnek olarak

verilebilir; ancak, bazı kurumlarda var ki, kontrol ve kabul aşamalarında gerçekten işi sürüncemede kalmasına neden olunabiliyor.

Burada beni genç arkadaşlarım bağışlasınlar, onları tenzih ederim; ancak, bir çarpık eğilimi de vurgulamadan geçemeyeceğim : Kontrol mühendisliği kavramı.

Şimdi, benim yurt dışındaki gözlemlerimde olay şöyleydi : Oralarda kontrol mühendisliği denilen meslektaşlar, mesleğinde belli bir olgunluğa eriştikten sonra kontrol mühendisliğine başlamış meslektaşlardı. Bizde olay ters işliyor. Biz, yeni mezun olan bir arkadaşımızı, "Bismillah" demeden "Sen kontrol mühendisisin" diyoruz ve onun omuzlarına olmayacak yükler bindiriyoruz. Aslında bu bir insafsızlık. Doğru da değil bu. Sektörümüzde bu olayın çok ciddi biçimde ele alınması gerekiyor. Tabii, kabul aşamasıyla ilgili herkesin uygulayacağı, yoruma kapalı, standart kontrol kabul altlıklarının olmaması da aslında bu aşamada sorunlar yaratan bir yer, nedenler grubu. Genel hükümlerle kontrol kabul aşamalarını bitirmek, sağlıklı biçimde bitirmek olanaklı değildir.

Bir diğer sorun alanı, bir diğer ciddi sorun alanı, sermaye birikimi sorunları, özel sektörün önündeki bir diğer ciddi sorun alanı. Özel sektörün özünde, özel sektör olmanın özünde sermaye birikimi yaratabilmenin olduğunu hepimiz biliyoruz; ancak, sermaye birikiminin de pek öyle kolay sağlanamadığını da gözlüyoruz. Yani sermaye nasıl biriktirilecek?

Bir şirket düşününüz. Önce ayakta duracak, yani kirasını, sabit giderlerini karşılayacak, çalışanların ücretlerini ödeyecek, yani yaşamını sürdürecektir. Ondan sonra, elinde kalan paradan tasarruf etmeye başlayacak. Fakat bugün öyle bir noktadayız ki, şu anda Hocamızın verdiği 1.361 rakamının içinde, inanıyorum ki yüzde 80'ler, yüzde 90'lar oranında bir grup yaşama mücadelesi veriyor, yani ayakta kalma mücadelesi veriyor. O özel sektörün, şu anda çok sabit giderlerini karşılama mücadelesi veriyor. Sektörümüzün, serbest çalışanlarımızın şu andaki içinde yaşadıkları gerçek bu. Ama bir de olayın öbür yanı var, yani böyle olmasa da bizim sektörümüzde dönen para çok büyük bir para da değil. Yani, öyle çok büyük paralar biriktirilecek bir sektör de değil bizim sektörümüz. Bunun önünde de değişik nedenler var. Sektörümüzün genel bütçeden aldığı pay, binde 1,5'tur. Kamunun finansman olanakları çok güçlü değil. Birim fiyatlar düşük. Aslında bizim sektörümüzde maliyetler düşük; ancak, maliyetler düşük ama paraları alma süresi uzun. Yani, bir işi bitiriyorsunuz, işte, bir paraya mal ediyorsunuz; ancak, o parayı filan tarihinde alıyorsunuz. O zaman para pul olmuş oluyor zaten. Dolayısıyla, yine elinizde tasarruf edecek bir para hiçbir zaman olmuyor. Tüm bunların sonucunda da, yıllardan beri çalışıp da hiçbir şeyi olmayan serbest çalışan meslektaşlarımızın olduğu da bir diğer gerçeği oluşturuyor.

Şöyle kaba bir hesap yapabiliriz. Bugün bir büronun ayakta kalması için, her ay eline net 4-5 milyon para geçmesi gerekiyor. Bunu yüzde 25 kâr oranı olarak düşünürseniz, demek ki, bir büronun yılda yaklaşık, işte 4-5 milyondan yılda 60 milyonluk bir getirisinin olması gerek. 1.500, 1.300 diye bir rakam vardı, ben 1500 diye düşü-

nüyordum, 1.500 tane şirket üzerine yuvarlak hesap yaptığımızda 90 milyarlık bir rakam ortaya çıkıyor. Bu sektörde her yıl, yüzde 25 kâr oranı üzerinden hesapladığınızda 360 milyarlık işin dönmesi demek. Ancak, bu rakamların çok değişik biçimde... Bunun yanında işte, İller Bankasının yaptığı ihaleler, keza sermaye olarak sınırlı ihaleler. Öyle olunca, bizim sektörümüzde dönen para, gerçekten çok güçlü bir para değil.

Şurada elimde bir rakam var, bir bildiri var, 1981'de FIG'e sunulmuş. Örneğin, bazı Orta-Avrupa ülkelerindeki bürolarda, kişi başına ortalama gelir miktarı -çalışanlar diyorum, dikkat ediniz büro demiyorum- bürolarda çalışan bir kişiye düşen ortalama gelir miktarı 40 bin İsviçre Frangıyla, 70 bin İsviçre Frangı arasında değişiyor. Biz bunu, yalnızca bir büro için düşünüyoruz ve bunu bizim ülkemizde şu anda karşılamak biraz zor gibi görünüyor.

Özel sektörün önünde büyüme sorunları var. Tabii sermaye birikmeyince büyüme de olmuyor. Büyünmeyince de büyük işlere soyunamıyoruz. Böylesine bir ikilemin içindeyiz. Ama, büyüyebilmenin aslında koşullarını, yollarını, olanaklarını da kurmak zorundayız diye düşünüyorum. Tabii büyümek için, öncelikle ve öncelikle bu tıkanıklık alanlarının aşılması gerekiyor ve büyümek için sektörün ve özel sektörün kendisini yeniden üretebilmesi gerekiyor. Eğer sektör ve özel sektör kendisini yeniden üretemezse, galiba büyüyemeyeceğiz.

Bunların yanı sıra, serbest çalışanlar kanadında göze çarpan bir diğer önemli sorun alanı, yasal kısıtlayıcılar. Bunu da önemli bir sorun alanı olarak saptamakta yarar var. Yasalarımızda, yönetmeliklerimizde eksiklikler ve eskilikler var. bunların üstesinden gelinmesi gerekiyor. Hemen neyi söyleyebiliriz, yasal kısıtlayıcılardan birkaç örnek dersenez? İşte, Devlet İhale Yasası, Karne Yönetmeliği, şu anda maalesef, iki adet teknik yönetmelik, gizlilik kurulları... Bunlar hep özel sektörün gelişmesinin önünde yasal kısıtlayıcılar olarak durmaktadır.

Tabii, bu sorun alanları bu koşullar içinde gerçekleşiyor, ülkemizin koşullarında gerçekleşiyor. Özel sektörün sorunlarını, yalnızca ve yalnızca harita sektörünün aile içi sorunları gibi göremeyiz, böyle değerlendiremeyiz; bu eksik olur. Özel sektörün sorunlarını, içinde bulunduğu ülke koşullarıyla, mutlaka ilintilendirmemiz gerekiyor. Bu ilintilendirmeyi yapmak zorundayız. Maalesef, ülkemizde özel sektörün sıçrama yaptığı dönemler, yani 1985 dönemleri ülkemizde normal toplumsal koşulların olduğu dönemler, çok özgür dönemler değildi. O dönemlerde başka toplumsal ortamlar vardı ve o ortamlarda toplumda yaratılmak istenen değer yargıları, oluşturulmaya çalışılan değer yargıları, o sıçrama dönemlerinde, maalesef, bizim özel sektörümüze de bir biçimde bulaştı. İş almada, iş bitirmede, özel yaşamda dönemin etkileri altına girildi ve sonunda iş bitiricilik, ahlak ve rüşvet sorunları, karne işletmeler, lüks yaşam vesaire gibi, işte sıralanabilecek bazı etkilenmelere girildi.

O nedenle, özel sektör sorunlarını değerlendirirken ülke koşullarını; özel sektörün sorunlarına çözüm ararken de yine ülke koşullarını düşünmek ve değerlendirmek zo-

rundayız. Tabii bu sorunları düşünürken, özel sektör, özel sektörden; özel sektörü öz sektörden soyutlayıp hiçbir sorunu çözemeyiz. Bir an için değerlendirme için bu soyutlamayı yapabiliriz; ama, sonunda özel sektörü içinde yer aldığı bütüne yerleştirmek zorundayız, yani harita kadastro sektörünün bütünü içine. Özel sektörü bu bütün içinde değerlendirmek zorundayız. O nedenle de burada, şu özel değerlendirmeyi yapabilirim:

Sektör güçlü olamadığı sürece, özel sektörün güçlü olmasını bekleyemeyiz. Maalesef, zamanın kısıtlılığından dolayı, özel olarak yalnızca bunu söylemek istiyorum.

Tabii bir diğer ciddi sorun, kimlik sorunu. Şimdi. 1.361 tane büro ya da birim var, birim diye nitelendirelim; 1.361 tane birimden, acaba 10 tane ya da 15 tanesi çıkıp da "Ben özel sektörüm" diyebilir mi? Yani burada, demek biz özel sektör sorunlarını tartışırken, bir taraftan da sahip olduğumuz, yalnızca isim olarak değil; ama, özce sahip olduğumuz kimliğimiz ne? Bu da tartışma konusudur. Daha önceki toplantılarda, bu kerelerce gündeme geldi. Özel sektör, serbest çalışan müteahhit, yüklenici şirket, aile şirketleri vesaire; ancak, bir gerçek var ki, eğer kendi dışımıza karşı güçlü olmak istiyorsak, özel sektör diyebilececek gücü erişmek zorundayız, bu kimliği edinmek zorundayız, bu kimliğe ulaşmak zorundayız.

Gözleyebildiğim, izleyebildiğim kadarıyla bir diğer çok ciddi sorun alanı, denetim konusudur. Bizim sektörümüzde, denetim olayının biraz azımsandığını sanıyorum. Denetimsizlikler var. Bu denetimin de çok ciddi biçimde tanımı da aslında yapılmamış. Özel sektör alanında da bu konuda boşluklar var. Özel sektör ne için denetlenabilir? Yaptığı işlerden dolayı denetlenebilir, ilişkilerinden dolayı denetlenabilir, tavırlarından dolayı denetlenabilir. Bu denetlemeleri, özel kesim kendi içinde, oto-kontroller biçiminde yapabilir ya da kamu kesimi yapabilir ya da Oda yapabilir. Şimdi, bizim sektörümüzde, Örneğin, bundan önceki dönemlerde Meclise kadar yansıyan çok ciddi bir sorun alanı vardı, plan uygulamaları konusunda, işte bazı uşulsüzlükler, yolsüzlükler ve plan uygulamaları Meclis Araştırma Komisyonlarına kadar ulaştırıldı. Eğer kötü uygulamalar yapılıyorsa sektörde, bu meslektaşlar denetlenmek zorundadır. Yani, şimdiye kadar bizim Odamızın ilgili kurullarının bu anlamda, çok iyi biçimde işlediğini sanmıyorum. O nedenle, meslek ahlakı, meslektaş ilişkileri kamuoyuna yansıma açılarından özel sektörün hem otokontroller, hem kamunun kontrolleri; ama, daha önemlisi Odanın denetlemeleri biçiminde denetlenmesi gerekiyor.

Bunlar, sorun alanları. Bu sorun alanlarından kurtulmak zorundayız, bu sorun alanlarını aşmak zorundayız; ama, sabahtan beri konuşulanlar ışığında, nereye doğru gidecek özel sektör? Buna da Sayın başkan izin verirlerse birazcık değinmek istiyorum. Böyle bir ayırım yapmadınız sanıyorum; hepsini sunalım ya da bu alanlara daha sonra mı gelelim, bilemiyorum.

BAŞKAN - Eğer mümkünse 3 dakika. Şimdi ben, herkese 15 dakika diye hesaplamıştım.

DOÇ. DR. EROL KÖKTÜRK - İkinci bir tur söz hakkı verecekseniz, ben sözümü kesmek üzereyim.

BAŞKAN - Vereceğiz, vereceğiz. İsterseniz tamamlayın, kısaysa.

DOÇ. DR. EROL KÖKTÜRK - 2-3 dakikada bitirmem mümkün değil.

BAŞKAN - Peki, o zaman ikinci turda isterseniz, sorularla beraber, diğer arkadaşların görüşleriyle birlikte, belki daha bir tutarlı değerlendirmeye varmak mümkün olabilir.

DOÇ. DR. EROL KÖKTÜRK - Benim gözleyebildiğim sorun alanları bunlar. Bunları nasıl bir geleceğe yöneltebiliriz, onu da ikinci turda aktarmaya çalışacağım. Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Efendim, ben teşekkür ederim. Şimdi, Sayın Özkan Turunçoğlu "Sektörde firmalaşma" konusunu sunacak.

Sayın turunçoğlu, 1934'de Afyon'da doğdu. 1957 yılında o zamanki ismiyle Yıldız Teknik Okulu Harita Kadastro Bölümünden mezun oldu. Sırasıyla, İller Bankasında, Devlet Planlama Teşkilatında, İmar ve İskân Bakanlığında görev yaptı. 1972 yılı başından bu yana özel sektörde hizmet üretmektedir. Yaptıkları hizmetlerle, her zaman yararlı olmuş bir arkadaşımızdır. Buyurun Sayın Turunçoğlu.

ÖZKAN TURUNÇOĞLU - Teşekkür ederim Sayın Başkan. Harita ve Kadastro özel sektörümüzün, yaklaşık 45-50 yıllık bir geçmişi bulunuyor. Yakın zamanlara kadar özel sektörde şansını deneyenler, işe çok az bir sermaye ile başlamışlar ve işlerini yoğun emekle yürütmek ve geliştirmek zorunda kalmışlardır. Bunun esas nedenini, harita ve kadastro mühendisliğine, o yıllar ekonomik yönden gelişmemiş ailelerin çocuklarına itibar etmesine bağlamak, sanırım yanlış olmaz.

Diğer bir nedeni ise, 10-12 yıl öncesine kadar çalışmaların klasik optik aletlerle yürütülmesi ve bunları temin için fazla bir sermayeye ihtiyaç gerekmemesi de olabilir.

Bugün, özel sektörde belirli yerlere çıkabilmiş birçok kimse, işe optik aleti bile olmadan başlamıştır, ben de dahil. Durum böyle olunca, o yıllarda firmalaşmak gibi bir olayın gerçekleşmesi bir yana, düşüncelerde bile oluştuğunu sanmıyorum. O yıllarda, zaman zaman hiçbir yasal ortaklık şekline bağlı kalınmadan, daha çok güç birliği ve kâr bölüşmesi şeklinde ortaklıklar vardı. Bir Lütfi İlman-Halil Savcı ve Halit Varol - Halim Selvi ortaklıkları buna örnek gösterilebilir.

Yaptığım araştırmalar sonunda, sektörde ilk yasal ortaklığı 1948-1950 yılları arasında Güçlü Argut ve Şükrü Tansu isimli iki kadastro mühendisinden oluşmuş, firmanın ismi, "ARÖÇ Kollektif Şirketi". Bunu, Sayın Mühendis Kemal Akman'ın, iki kardeşiyle 1955 yılında kurduğu "AKMAN Kollektif Şirketi" ile 1950 yılında Sayın Mühendis Turan Yılmaz, Sayın Mühendis Nuri Bülbül ve Sayın Arslankaya'nın kurduğu "AND Kollektif Şirketi" isimli şirketler takip ediyor. Daha sonra, 1972 yılında benim, rahmetli Mühendis Atilla Eken'in ve halen ortaklığımız devam eden Sayın

Mühendis Buruşuk'un kurduğu "BELDE Mühendislik ve Müşavirlik Kollektif Şirketi" var.

Görülüyor ki, özel sektörümüzün firmalaşma yaşı, yaklaşık 40 yıl. İlk 20 yılda, sadece 4 firma kurulmuş. 4 firma da, dikkat edildiyse kolektif şirkettir.

Bilindiği gibi kolektif şirketler, güven esnasına dayalı, ortakların şirkete karşı bütün malvarlığıyla sorumlu oldukları ve daha çok aile bireyleri arasında kurulan şirket türüdür. Yani sermaye şirketi değildir.

Kollektif şirketler gibi ortakların sorumluluklarının sınırsız olduğu ve Borçlar kanununda tarifini bulan "Adi Ortaklık" olarak isimlendirilen bir firmalaşma şekli de var. Bu tarz ortaklığın, özellikle bankalar ve ihale mercileri nezdinde piyasa itibarının olmaması, adi ortaklık olarak müteahhitlik karne alma imkânlarının yasal olarak bulunmaması nedenleriyle, sektörde saf adi ortaklık şeklinde kurulmuş firma yok; ancak, firmaların birleşerek kurdukları, özellikle bir veya iki işi sonuçlandırma amacıyla ve belli bir süreyle sınırlı olmak üzere kurulan adi ortaklıklar var.

Özel sektörün ilk kuruluş yıllarında çekilen sıkıntıları burada tek tek anlatmak istemiyorum. Düşük birim fiyatlarla ihaleye çıkarılan işler yüksek tenzilatlarla alınırsa, bir de buna sermayesizlik eklenirse ne olur; takdirlerinize sunuyorum.

Özetle, işe sermayesiz başlayan ve yapılan işlerde düşük kârlar elde eden özel sektörümüzde sermaye birikimi gecikmiştir. Tek tük bu durumu aşabilen bazı firmalar olmakla beraber, bu genel sayım içerisinde yok denecek kadar azdır.

Sektör, 1959-1963 yılları arasında oldukça zor günler geçirmiştir. O yıllarda, yaklaşık 14 kadar müteahhit özel sektörde çalışıyordu. Ülke ekonomisinin o yıllarda girdiği bunalıma ilaveten, özel sektöre iş veren İller Bankası Genel Müdürlüğü, sektörümüzle ilgili yatırımlarını emanet komisyonları kurarak, kendi elemanlarıyla gerçekleştirmesi, yani hali hazır harita ihalelerini en aza indirmesi, birçok müteahhidin bürosunu kapatarak memuriyete başlamasına neden olmuştur. Böylece dağılan ekiplerin ve kapatılan büroların eski kondisyonlarına ulaşması zor olmuş ve zaman almıştır.

1976 yılında, Maliye Bakanlığınca sektörle ilgili olarak başlatılan, istihkaklardan yüzde 15 stopaj vergisi kesilmesi olayı, sektörde çalışmaları, çalışanları yeniden zora sokmuştur. Bilindiği gibi, stopaj vergisi serbest meslek mensuplarından kesilen bir vergi türüdür. Sermaye şirketlerinden, yani anonim ve limited şirketlerden stopaj kesilmez. Her nedense, halihazır harita alımı ve taahhüdü işleri Maliye Bakanlığınca müteahhitlik kapsamı dışında tutulmuştur. Fiyat analizlerinin tetkikinden anlaşılacağı birçok kalem, bu işlerin müteahhitlik kapsamı içerisine girmesini gerektirecek niteliktedir. Bu konuda yapılan mücadele başarısız kalmış ve istihkaklardan stopaj kesilmesi uygulamasına devam edilmektedir. Maliye Bakanlığının haksız yere başlattığı ve halen devam ettirdiği bu uygulama, sektörde firmalaşmaya başlamanın birinci nedeni olmuştur.

Yukarıda kısaca değindiğim gibi, istihkak belirlenirken, net tutardan yüzde 15 kesilmekte ve bu para bir sonraki yıl Gelir Vergisi ödenirken mahsup edilmektedir. Birkaç yıldır uygulanmakta olan peşin vergi sistemi bu konuda bazı yeni imkanlar getirmiş olmasına rağmen, müteahhitler yüzde 15 stopaj kesintisinden kurtulmak için şirket kurma yoluna gitmişlerdir. Böylece sektörde, ben 364 olarak tespit ettim, şirket kurulmuştur. Odadan aldığım bilgilere göre, 2'si kollektif şirket, 12'si anonim şirket, 350 tane de limitet şirket bulunmaktadır. Bunların, biraz evvel Hülya Hanım'dan aldığım bilgiye göre 280'ni karne almış durumdadır.

Bilindiği gibi, limitet şirketler en az iki kişiyle kurulur ve yönetimde anonim şirketlerde olduğu gibi birtakım kurallara tabi değildir. Bu arada, anonim şirketlerin de en az beş kişiden kurulduğunu belirtmek isterim. Kurulan limitet şirketlerin yaklaşık 300 adedi, müteahhit ve eşinin ya da müteahhit veya çok yakın birinin birlikte kurduğu şirketlerdir. Geri kalan, yaklaşık 64 adedi ise firmalaşmaya başlamanın ikinci nedenini oluşturan şirketlerdir. Şimdi bunu açıklayacağım.

Özel sektörde karne uygulamasına 1973 yılında İmar ve İskân Bakanlığınca yayınlanan bir kararnameyle geçilmiştir. Daha sonra, 1985 tarihinde yayınlanan yönetmelik ile getirilen bazı kolaylıklar sonucu karne sayısında çok büyük bir artış olmuştur. Yeni yönetmeliğe göre karne alan birçok meslektaşımız, düşük ücret ile çok düşük hisse sahibi olarak, harita taşeronları ile birlikte limited şirket kurma yolunu seçmişlerdir. Aslında, firmanın gerçek sahibi ve yöneticisi taşeron ortakdır. Mühendis müteahhidin ise firmadaki rolü sadece karnesidir. Bu formülle kurulan firmalarda, mühendis ortağın hissesini ve yönetimdeki etkinliğini artıracak bazı yasal zorunluluklar getirilmesi, bence özel sektörün en önemli sorunudur.

Firmalaşma sayısının artmasında bir üçüncü neden, ihale Kanunundaki uygun bedel verene işin ihale edilmesi sistemidir ki, bu şirketleri bölerek, birden çok şirket haline gelmesine neden olmuştur.

Bütün bunların dışında, az da olsa birden çok mühendisin kurduğu firmalar da bulunmaktadır. Adım Limitet Şirketi, Boğaziçi Limitet Şirketi bu tip firmalara örnek gösterilebilir.

Görülüyor ki, son yıllarda kurulan firmaların çoğu zorlayıcı nedenler sonucu, yani ya Stopaj Vergisinden kurtulmak için ya da taşeron olarak sektörde çalışanların bir aşama yaparak müteahhit olarak çalışmak istemeleri sonucu kurulmuştur.

Buraya kadar belirtmeye çalıştığım hususlar, özel sektörün firmalarının kısaca tarihçesidir. Bugüne nasıl gelinmiştir, bugün firmalarımızın durumu nedir? Bunlara kısaca değindim.

Bugün artık birçok firma teknolojinin nimetlerinden yararlanmakta ve klasik optik aletlerinin yerini elektronik aletler almış bulunmaktadır. Klasik hesap yapımı nere-

deyse terk edilmiş, yerini bilgisayar ile hesap yapma almıştır. Hatta az da olsa çizimde bile bu çalışmalardan özellikle bürolarımız yararlanmaktadır.

Hem teknolojiye son 10 yılda atılan büyük adımlar ve hem de harita mühendisliği eğitime, artık ekonomik yönden gelişmiş aile çocuklarının da itibar etmesi ve buna ilaveten müteahhitlerimizin az da olsa sermaye birikimi yapabilmış olmaları, biraz özel sektörümüzün lehine de olmuştur.

Acaba mevcut 364 özel firmadan ne kadarı gerçek bir firma anlamında örgütlenebilmiştir ve kurumlaşmışlardır? Sanıyorum, bugünkü tartışacağımız ana konu bu olmalıdır.

Kanaatimce sektörde, protatip bir firma modelini, çerçevesini çizmek mümkün değildir. Bunun yerine, bir firmada bulunması gereken asgari etüd ve ekipmanı belirtmek daha gerçekçi bir çözüm olacaktır. Aslında, bir firmanın örnek bir firma haline gelmek için yapacağı yatırımın kısa zamanda geri dönmesini sağlayacak iş garantisi araması çok doğal bir davranıştır. İstikrarlı bir işe iş arzı olması, yani Beş Yıllık Planda kadaströ, arazi toplulaştırılması, halihazır harita yatırımlarının açıkça belirtilerek yıllık programlarla bunların gerçekleştirilmesi, firmaların en ileri teknolojiye göre örgütlenmelerini daha kolaylaştıracak kanaatindeyim.

Bildiğim kadarıyla, son yıllarda sektörle ilgili çok büyük birkaç iş ihale edilmiş ve bu işler yabancı firmalara verilmiştir. Bu neden böyle olmuştur? Özel sektörümüzün bu işleri almakta yeterli temasları olmuş mudur? Bunlar da tartışmaya değer konulardır.

Son günlerde özel sektörde bir arkadaşımızın başlattığı bir çalışmadan söz etmek istiyorum. Bu arkadaşımız, 20 civarında yüksek grupta karnesi olan müteahhidi bir araya getirerek bir anonim şirket kurma girişiminde bulunmuştur. Sayın Özden Akgüç tarafından başlatılan bu girişim gerçekleşir mi ve ne zaman gerçekleşir, bilmiyorum; ancak, gerçekleşebilirse, biraz evvel sözünü ettiğim yabancı firmalara ihale edilen işlerin, artık Türk firmasına ihale edilmemesi için bir neden bulmak zor olacaktır.

Düşünülen şekle göre bu anonim şirket, yüksek bir sermaye ile kurulacak ve her türlü teknolojik ekipmana sahip olacaktır. Şirketin ortakları, mesleki faaliyetlerine eskisi gibi devam edecekler ve gerektiğinde anonim şirkete destek olacaklardır. Bu düşüncenin gerçekleşmesi ve başarılı olabilmesi, tam anlamıyla profesyonel bir anlayışla çalışmasına, özenle seçilmiş profesyonel kişiler tarafından yürütülmesine bağlıdır. Bu şirketin yurt dışı piyasasına da girmesi için, yurt dışı ihaleleri takip edilmelidir.

Şimdi izninizle, bu şirketin ana sözleşme tasarısının maksat ve mevzu bölümünden birkaç madde okuyacağım. Yani, şirket neler yapmak istiyor?

1. Şirket, harita ve kadaströ işleriyle ilgili en son teknolojileri Türkiye'ye getirmek;

ileri teknolojilere ulaşmak için, her türlü yatırımları yapmak ve yurt dışındaki ileri teknolojiye sahip kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapmak, ortaklıklar kurmak amaçındadır.

2. Yeni teknolojilerle büyük ölçekli, sayısal fotogrametrik haritalar üretmek, bunun için gerekli olan alet ve gerekli gereçleri ithal etmek, bu alet ve gereçleri imal eden kuruluşlar ile Türkiye'de ortak üretime geçmek; ürettiği mamülleri yurt içinde ve dışında sergilemek, tanıtmak, pazarlamak.

3. Uydudan ve hava fotoğraflarından yararlanılarak büyük ölçekli, kentsel topografik kadastro haritaları üretmek, bu haritaları güncelleştirmek için gereken tedbirleri almak.

4. Uydu ve hava fotoğraflarından elde edilen bilgiler ile şehir, kasaba ve ören yerlerinin turistik haritalarını yapmak, bunları yurt içinde ve dışında pazarlamak.

Birkaç madde daha var, onları geçiyorum. Sonuncu maddeyi okuyorum, daha var da sekizinci maddeyi okuyorum :

8. Teknolojik gelişmeleri yakından takip etmek, yabancı kuruluşlarla ilişkileri canlı ve sıcak tutmak için jeodezi, fotogrametri, uzaktan algılama ve bilgisayar konularında söz sahibi kurum ve kuruluşlarının yöneticisi ve teknik personeliyle müştereken tatil olanağı sağlamak için Güney'de tatil köyü kurmak ve kiralamak.

Peki, özel sektör bu işleri yaparken, harita kadastro sektörünün kamu kesimi bu konularda neler yapmalıdır? Kısaca, aklıma gelenleri belirtmek istiyorum.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, ilk tesis kadastrosu ve yenileme kadastrosu yapımında özel sektörden yararlanma konusunda gerçekçi ve samimi olarak, tekrar vurguluyorum özellikle samimi olarak, artık kesin bir karara varmalı ve bunu uygulamaya koymalıdır. Ben Kadastro Genel Müdürlüğü'nün, işin özel sektöre yapılmasındaki yararları inandığını hiç sanmıyorum, bunu açıkça belirtmek isterim. Bu amaçla, bünyesinde gerekli birimleri kurarak, bugüne kadar ihale edilen işlerden edinilen tecrübenin de ışığında, ihale sisteminin çalıştırılması gerekiyor.

İller Bankası, yeterli müessesesini çok iyi çalıştırarak, testiyi kıran ile suyu getiren, suyu getiren derken her türlü suyu kastetmiyorum, temiz ve kalite suyu kastediyorum, ayırt etmelidir. İller Bankası, son yıllarda birim fiyat esasına geçerek çok büyük bir aşama yapmış durumdadır. Bankaca hazırlanan bu fiyatlar, tüm kamu kuruluşlarında aynen uygulandığı için, sektör açısından bu fiyatlar çok büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, yıllık fiyat artışlarını dikkate alarak, yılın ilk ayında fiyatların yayınlanması çok yararlı olacaktır.

Bazı müteahhitler, yeterli için yaptıkları başvuruda halen taahhütlerindeki işleri bildirme beyanı verirken, ellerindeki işlerin tamamını belirtmemek suretiyle, puanlamada avantajlı duruma geçmişlerdir. Aslında bu suçtur; ancak, işin üzerine gidilmediği için, buna tevessül edilmektedir. Kamu kuruluşlarının bu konuda daha duyarlı olmaları gerekir.

Orman kadastro çalışmalarında, özel sektörümüzden yararlanılabilmesi için gerekli girişimler yapılmalıdır. Sayın Başkanım, benim söyleyeceklerim şimdilik bu kadar.

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Turunçoğlu. Gerek Sayın Köktürk, gerekse Sayın Turunçoğlu'nun konuşmaları hakkında sorularınız varsa, onları saklıyoruz, konuşmaların hitamında arkadaşlara yönelteceğiz.

Sözü Sayın Profesör Doktor Emirhan Algül'e veriyorum. Konusu "Haritacılık Hizmetlerinde Birim Fiyatlar ve Yöntem Belirleme Çalışmaları".

Sayın Algül, 1943 yılında Ankara'da doğdu. 1967-1968 yılında Yıldız Üniversitesi Harita ve Kadastro Mühendisliği Bölümünden mezun oldu. 1968-1971 yılları arasında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünde görev yaptı. 1971 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümünde asistan mühendis olarak göreve başladı. 1977 yılında doktor, 1982 yılında doçent, 1989 yılında profesör ünvanını aldı. Halen aynı üniversitede ve aynı bölümde Ölçme Tekniği Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak topografya, ölçme bilgisi, hidrografik ölçmeler derslerini; yüksek lisans programında da harita yönetimi ve ekonomisi dersini yürütmektedir. Buyurun Sayın Algül.

PROF. DR. EMİRHAN ALGÜL - Teşekkür ederim Sayın başkan.

Saygıdeğer hocalarım, Kurultayımızın değerli üyeleri; sözlerime başlamadan önce, değerli konuşmacılar özel sektörle ilgili sorunları dile getirdiler. Benim değineceğim konular tamamen bunun dışında. Önce şu soru belki sorulabilir : Uğraşı alanım ölçme tekniği; fakat, şu andaki sunacağım bildiri ekonomi, iş idaresi, belki yöneylem araştırması gibi konuları içeren veya bu konularda ağırlıklı bir bildiri oluyor.

Olaya nasıl girdik veya böyle bir bildiri verme ihtiyacı nereden hasıl oldu? Onu açıklarken, ayrıca üniversitemize bir proje getiren kamu kuruluşumuza da huzurunuzda teşekkür etmek istiyorum.

1987-1988 yıllarındaydı galiba, üniversitemiz ile, yani İstanbul Teknik Üniversitesi ile Karayolları Genel Müdürlüğü arasında yapılan bir protokol uyarınca, bir proje yürütmeye başladık. Proje; yol, etüd, proje hizmetleri, jeodezik ve fotogrametrik işlerini içeriyordu ve proje iki aşamalıydı. Birinci aşamada, bu işlerle ilgili, jeodezik ve fotogrametrik işlerle ilgili teknik yönetmelik hazırlama; ikinci aşamasında ise, bu teknik yönetmeliğe uygun birim fiyatların hesaplanması idi. Sayın Hocamız Ahmet Aksoy Beyin yürütücülüğünde, yaklaşık 16 kişilik bir ekip olarak bu işe başladık. Teknik yönetmelik hazırlama aşamasında herhangi bir sıkıntımız olmadı; çünkü, bizler pratikten gelen, çantadan yetişmiş hocalar değildik, yani pratik tecrübeleri olan kişiler. Aynı zamanda belli bir birikim düzeyimiz de vardı. Projenin birinci aşamısını gayet rahatlıkla aştık; fakat, ikinci aşamaya geldiğimiz zaman "Birim fiyatlar ne olmalıdır? Nasıl hesaplanmalıdır? Bunun bazı nedir?" aşamasına geldiğimiz zaman ben itiraf edeyim ki, kendi adıma zorlandığımı söyleyebilirim.

Şöyle ki : Biz mühendislik eğitimi sırasında ekonomiyle, iş idaresiyle hiç ilgilenmiyoruz. Halbuki, çağımız tamamen ekonomi çağı, bilgisayar çağı. Dolayısıyla, bu konuda araştırma yapmak zorunda kaldık. Mevcut yönetmelikleri ve birim fiyat tarifelerini karşıımıza aldık ve bir de gördük ki, bu birim fiyatlar, örneğin, Devlet Su İşlerinin birim fiyatları var, Karayolları Genel Müdürlüğünün birim fiyatları var, Harita Kadastro Mühendisleri Odasının birim fiyatları var, İller Bankasının yayınladığı birim fiyatlar var. Detaya girdiğimiz zaman hepsinin farklı farklı şeyler ifade ettiğini, farklı değerler ortaya çıkardığını; birçoğunda, örneğin iş kalemlerinin eksik olduğunu, genelde hepsi için söylersek, harita sektörüyle ilgili faaliyetlerin çok eksik olduğunu, daha değişik faaliyetler içinde birim fiyatların hazırlanmış olması, maliyet analizlerinin yapılmış olması gerektiğini gördük ve bu sorulara cevap ararken, benim kişisel ilgim nedeniyle "Acaba bu konularda neler yapılabilir?" düşüncesiyle kitap karıştırmaya başladım. Yaklaşık söyleyebilirim, onüç kitap karıştırdım. Hepsi de iş idaresi, ekonomi, muhasebeyle ilgiliydi ve belli bir bilgi birikimi, bilgi edinme aşamasından sonra, gene Sayın Hocamızın da yardımlarıyla lisans üstü düzeyinde, harita yönetimi ve ekonomisi konusunda bir ders açtık. Tabii bu dersi açarken, oldukça ürkektik; çünkü, "Bilgi birikimimiz neydi, tamam mıydı, yeterli miydi?" endişeleri vardı. Gene bu birinci yıldan sonra, biz de belirli bir noktaya geldik. Bu arada, yaklaşık kırk yıldır yayınlanmış dergilere, ilgili Kurultay raporlarına baktım. Hiç bu konuda, birim fiyatlar konusunda yayınlanmış bir bildiri ya da bir yasaya rastlayamadım. Diğer taraftan, bilinen bir şey var, arkadaşlarımız da dile getirdi, "Birim fiyatlar yetersiz. Birim fiyatlar bu sektörün gelişmesini engelleyici" vesaire gibi laflar ediliyor. Dolayısıyla, bu düşünceler altında bu bildiriyi hazırlamak üzere yola çıktım. Fakat, ne yazık ki, işte, tam çalışmalar sırasında bir kaza kolumuzu kırdık; ama, bu sıkıntıya rağmen aranızda olmaktan büyük mutluluk duyarak buraya geldim.

Ben, aslında bildirimi iki aşamada sunmak istiyorum. Önce birinci aşamada; "Harita birim fiyatları ya da harita sektöründe birim fiyatlar nasıl hesaplanmalı; bu çağdaş bilim ve teknoloji ışığı altında nasıl olmalı? Neler dikkate alınmalı?" konularını kapsayan birinci bölüm. Daha sonra, Sayın başkan söz verirse, uygulanmakta olan birim fiyat tarifelerine veya birim fiyatlarda belirlediğimiz eksiklikler nelerdir? Bu eksiklikler nasıl giderilebilir? Bu konulara değinmek istiyorum.

Tabii, bu arada birçok kitap karıştırdım. Bu kitaplar içerisinde çok şeyler öğrendik. Bizler, hep öğrenmek durumundayız. Bu öğrendiğimiz şeylerin bir tanesi de modern yaklaşım, sistem yaklaşımı içerisinde harita faaliyetlerinin herbiri bir proje bazında düşünmeli, proje bazında ele alınmalı. Proje bazında ele aldığınız takdirde, sistem yaklaşımı içerisinde bu harita faaliyetlerinin birer sistem olduğunu görüyoruz ve bu sistemin girdileri var, projesi var, çıktıları var.

Hepinizin bildiği gibi, girdileri nelerdir? Efendim, personeldir, üretim yapacak personel. Araç, gereç olacaktır. Onsuz sonuca ulaşmamız mümkün değil. Malzeme olacaktır.

Proses, işte, üretme işlemleri, değerlendirme işlemleri ve çizim aşamasını içermektedir ki, yoğun bir çalışma aşamasıdır.

Çıktı ise, yine hepinizin bildiği gibi sayısal^a ya da çizgisel bir harita olabilir, bir deformasyon vektörü olabilir, bir kütük olabilir veya zeminde işaretlenmiş, aplikasyonu yapılmış noktalar olabilir vesaire. Dolayısıyla, bu modern yaklaşım içerisinde olaya baktığınız zaman, çok eksiklerimizin olduğunu görüyoruz.

Diğer bir yaklaşım : Maliyet muhasebesi kitaplarını karıştırdığım zaman, "Bir üretimin maliyet giderleri nasıl hesaplanır? Dolayısıyla, bir üretimde birim maliyet nasıl hesaplanır?" konularına girdiğim zaman ve bu bilgileri aldığım zaman, işte, kitaplardan bir tanesi diyor ki, "İki tür maliyet gideri vardır ve bunların toplanması sonucu, toplam maliyet gideri ortaya çıkar. Eğer üretim miktarı belli ise, bunu ona bölmek suretiyle birim üretiminin maliyeti elde edilir."

Bu aşamada, maliyet giderlerini ikiye ayırmış. Demiş ki, "Değişir nitelikteki maliyet giderleri." Bunları şöyle tanıtıyor : "İşletmenin üretim miktarının artması ile artan, azalması ile azalan toplam maliyet giderleri." Yani, değişim maliyet giderleri üretim miktarı ile doğru orantıda artan maliyet giderleridir.

Başka, ikinci bir maliyet gideri, değişmez maliyet giderleri. Bunları niye söylüyorum? Biraz sonra, birim fiyatlara yansıtılması gereken unsurlar olduğu için söylüyorum.

Değişmez maliyet giderleri için de şöyle bir tanım yapmış : "İşletmenin üretim miktarına bağlı olmayan, sabit maliyet giderleridir. Ancak birim maliyet açısından bakıldığında, değişir nitelikte, toplam maliyet açısından bakıldığında ise değişmez nitelikler gösterir." diyor. "Örneğin, işletmenin üretim miktarı arttıkça, birim başına düşen değişmez maliyet giderleri azalır. İşletme hiç üretim yapmasa bile yine de değişmez maliyet giderleri aynı miktarda söz konusu olur" der. Kitap başka bir örnek veriyor, diyor ki; değişmez maliyet giderleri şunlardan oluşur : Büro, (Biz buna şantiye de diyebiliriz) büro ve şantiye giderleri. Şantiye giderleri nelerdir? Elektriği, suyu, telefonu, kırtasiyesi ile birlikte düşünülmelidir. Büro personeli, bunların giderleri düşünülmelidir. Nedir büro personeli? Sekreteri olacaktır, odacısı olacaktır, bekçisi olacaktır, şoförü olacaktır. Bunların genel maliyetlere etkisi düşünülmelidir diyor.

Başka bir şey : "İşletmenin yöneticisi olacaktır. Yönetici hizmetlerinin giderilmesi lazım, dikkate alınması lazımdır. Şayet işletme bu üretimi yapabilmek için kredi almışsa, kredi faizlerinin dikkate alınması lazım. Alet amortismanlarının dikkate alınması lazım" vesaire diye devam ediyor ve "sonuçta, bu değişir ve değişmez maliyet giderlerinin toplanmasıyla, işte ortalama veya toplam maliyet gideri oluşur. Tabii, buna üretim miktarı dendiye, sonuçta bir birim üretim için, birim fiyat veya maliyet ortaya çıkar" der.

Bu perspektif içerisinde baktığımız zaman harita sektöründeki birim fiyatlara, maaşlar, bunların bazılarının yansıtılmamış olduğunu daha sonra açıklayacağım. Ayrıca, hep söylüyoruz, belki burada veya biraz sonra da değineceğim; sektör, emek yoğun bir sektör değil mi? Ne kadar yoğun? Yani, "Personel giderlerinin diğer giderlere göre, malzeme giderlerine göre, alet, edavat giderlerine göre oranı nedir?" diye bir soru ortaya çıkıyor. Bu soruya cevap vermek için birçok şeyler karıştırdım ve nihayet sonunda bir tesadüf 1970 yıllarında yayınlanmış ayrıntılı bir çalışma - dikkatinizi çekerim- 1/5000 ölçekli Fotogrametrik Topografik Haritalar için Maliyet Hesabı Tahmini adı altında, Harita Genel Komutanlığı tarafından yapılmış, oldukça yoğun bilgilere dayanıyor ve üzerinde bu istatistik bilgiler de mevcut ve bunun en son sayfasını okuyorum size; sayfalar ayrıntılı olarak doldurulmuş, en son sayfada, 1/5000 ölçekli STK Haritası da diyebileceğimiz bu haritaların maliyetlerinde personel giderleri yüzde 69, alet araç gereç giderleri yüzde 24, malzeme giderleri ise yüzde 7 oranında. Bu fotogrametrik harita içindir. Fotogrametrik harita, yer kontrol derhal büroya, intikal büroda değerlendirmeler vesaireler tamamlanır. Yersel harita çalışmalarında bu oran, hepinizin kabul edebileceği gibi personel giderleri yüzde 70, yüzde 80'lere kadar ulaşılabilir. Belki aklınıza şu soru gelebilir : Çağdaş teknolojinin ürünü olan o elektronik aletlerden yararlanıldığı zaman personel giderlerinde azalma olmaz mı? Otomatik çizim sistemelerini devre dışı bırakırsak, bir an için onlardan söz etmezsek, aşağı yukarı personel giderlerinde önemli bir azalma olmuyor. Neden? Devre dışı bıraktığınız eleman sadece yazıcıdır, reflektörcü gene reflektörcü, alet operatörü gene alet operatörcü, krokici varsa krokici gene bu işleri yapacaktır. Dolayısıyla, çağdaş teknolojinin ürünlerini de kullansanız, personel giderlerini yüzde 70-80'lerden aşağıya indirmeniz mümkün değildir.

Şimdi ben, bu açıklamalardan sonra, acaba modern veya çağdaş görüş ve teknolojik olanaklar da dikkate alınarak, birim fiyatlar, harita sektörü için birim fiyatlar nasıl hesaplanmalıdır, nasıl bir yöntem izlenmelidir, onlara biraz değinmek istiyorum. Bu yöntem, belki bizim sektörümüz için diğer sektörlerden farklılık arz etmektedir; çünkü, inşaat sektörünü ele aldığımız zaman, inşaat sektöründe yaklaşık personel giderleri yüzde 20 ile 35 arasında. Modern teknolojiye yararlandıkları zaman, orada personel giderleri, nihayet yüzde 20'ye kadar düşürüyor. Malzeme giderleri ağırlıkta. Bizim sektörümüzde personel giderlerini göz ardı edemezsiniz veya en ufak bir ayrıntısından vazgeçemezsiniz. Dolayısıyla, maliyet analizini şu dört aşamada yapmamız gerekiyor. Nedir bu aşamalar?

Bir kere, faaliyetin türü ne olursa olsun, iş kalemlerini çok ayrıntılı bir şekilde belirlememiz ve sıralamamız gerekiyor, yani iş, kalemlerin belirlenmesi aşaması.

İkinci bir aşama da, bu iş kalemlerinde yer alacak unsurlar veya elemanlar neler ise, onları belirlemek gerekiyor. Personel mi var, malzeme mi var, araç gereç mi var; bunları belirlemek gerekiyor. Gene bu aşamada, bu unsurların miktarları ne olacak, kaç personel çalıştıracaksınız, hangi aleti kullanacaksınız, hangi malzemeyi ve ne kadar oranda kullanacaksınız? Bunların belirlenmesi gerekiyor.

Üçüncü aşama da, bu maliyet unsuru olan elemanların birim maliyetlerinin hesaplanması aşaması ki, bu oldukça önemli. Bunlarla ilgili ayrıntılı bilgiyi vereceğim.

Son aşamada ise, herhangi bir iş kalemi için veya genel ana iş kalemleri için birim fiyatlar hesaplanacaktır.

İş kalemlerinin belirlenmesi aşamasında, bildiğiniz gibi hangi türden çalışmalar var? Efendim, çok genel konuşacak olursak, seçim çalışmalarımız var, yani istikşaf dediğimiz. Tesis var, ölçme var, hesap var, çizim var, aplikasyon olabilir. Bazı verilerin düzenlenmesi veya kütüklerin düzenlenmesi şeklinde gruplar söz konusudur. Bu gruplar içerisinde, hiç atlamadan, en küçük ayrıntıya kadar iş kalemlerini sıralamak lazım ve tabii buna göre de bir kodlandırma söz konusu olacaktır. Örneğin, burada yönetmeliklere bakıyorsunuz; bir elektronik uzaklık ölçerin kalibrasyonu diye bir iş kalemi yok. Gene, yönetmeliklere bakıyorsunuz -şimdi, aslında sonra söyleyeceğimi şimdi söylemek durumunda kaldım, özür dilerim- ilgili kurumdan, bağlantı yapılacak yer kontrol noktalarının, nirengi ve nivelman noktalarının kot ve koordinat değerlerinin alınması için bir iş kalemi belirlenmemiş. Yani, iş kalemlerinde oldukça eksikliklerimiz var.

Bu iş kalemlerini sıraladıktan sonra, bu iş kalemlerindeki elemanlar neler olacaktır? Biliyorsunuz, harita sektöründe elemanlar dediğimiz şey şudur : Personel var, araç gereç var ve malzeme olmak üzere üç grup eleman görüyoruz.

Personel olarak, bildiğiniz gibi, harita mühendisi veya yüksek mühendisi, gözardı edemeyeceğimiz iki yıllık yüksekokul mezunları, yani harita teknikerleri söz konusu. Belki, her konuda farklı kadrolarda çalışan, farklı isimlendirilmesi yapılmış teknisyenler var. Kadastro teknisyeni, alet operatörü, topograf vesaire, vesaire. Bunları böyle dallandırmadan, harita teknisyenleri; daha sonra, harita işçisi ve düz işçi diye personeli sıralamakta yarar var.

Araç gereç olarak, bildiğiniz gibi, klasik ve elektronik teodolitler, takeometreler, nivolar, bilgisayarlar hiç unutulmaması gereken olay. Klasik ve otomatik çizim donatımları ve diğer basit araçlar. Tabii fotogrametriyi de düşünecek olursak; uçağın tutun da stereo değerlendirme aletleri, arazi arabası vesaire gibi gereçler sıralanacaktır.

Malzeme... Malzememiz çok sınırlı. Zaten malzemeye yaptığımız harcamalar sınırlı. İşte, nirengi ve poligon noktalar için yerüstü, zemin ve zeminüstü işaretleri, çizim altlıkları, ölçü ve hesap çizelgeleri vesaire gibi sıralamak mümkün.

Evet, önemli bir konu : Elemanların birim maliyetini nasıl hesaplayacağız? Burada çok dikkatli olmak gerekiyor. Ben, bugün için uygulanmakta olan birim fiyatları hazırlayan arkadaşların iyi niyetlerinden en ufak bir tereddütümüz veya bir şüphemiz yok. Belki, bilgilerine de saygımız var; fakat, bu aşamada lütfen dikkat etsinler veya

not alsınlar, eksiklerimizi tamamlamak için, bazı şeyleri dikkate almamız gerekir. Personelin maliyetini nasıl hesaplayacağız?

Burada, personel olarak neler söz konusu? Bir kere üretimde, yani büroda ve arazide çalışanlar söz konusu, yöneticiler söz konusu; bunu gözardı edemeyiz. Yan hizmetlerde çalışan idare personel; sekreterinden çaycısına kadar, bunları düşünmek zorundayız. Bunların maliyetleri nasıl hesaplanacak? Bu konularda yayınlanmış bazı bilgiler var. Bu maliyetleri şöyle hesaplayacağız : Bir personel için -bu mühendis olabilir veya teknisyen olabilir- bir yılda kendisine veya kendisi adına bir yıl içerisinde Maliyeye, Sosyal Sigortalar Kurumuna vesaire gibi kurumlara ödenen bürüt miktarlar tespit edilecektir; yani 12 aylık bürüt maaşlar, varsa ayrıca ikramiyeler dikkate alınacaktır ve bu miktar belirlendikten sonra, bir yıl içerisinde ortalama çalışma süresine bölünmek suretiyle, o personel için bir günlük ya da bir saatlik maliyet miktarı belli olacaktır.

Yıllık çalışma süresi nasıl belirlenmelidir? Onun için de 2886 sayılı Devlet İhale Kanununda belirlenmiş, diyor ki : "Resmi ve dini bayram günleri çıkacaksınız. -Bu aşağı yukarı 10 ile 15 gün arasında değişiyor- Cumartesi ve Pazar günleri bu personelin tatil günleridir, bunu da çıkaracaksınız." Başka? "Yıllık izinlerini de çıkaracaksınız." Yani, icabında bunları alt alta toplayacaksınız ve bu personelin ayda bir gün mazeret izni veya hastalık izni olabileceğini düşüneceksiniz ve bunları topladığınız zaman, -aşağı yukarı 140-150 gün yapıyor- bu miktarı 365'ten çıkardığınız zaman ortalama yıllık çalışma süresi belirlenir. Bu ortalama yıllık çalışma süresi, bizim sektörümüz için kapalı mekanlarda yapılan çalışmalar için kabul edilebilir. Yani, büroda yapılan çalışmalar için esas alınabilir. Dolayısıyla, bir personel için yıllık ödemeler belliyse, örneğin, ortalama 215 gün veya 220 gün kabul etseniz, bu miktara böldüğünüz zaman, o personelin bir günlük ya da onu da 8'e böldüğünüz zaman bir saatlik ücreti çıkar.

Tabii, bu katsayıyı, değişik yöntemler var; bu katsayıyı, bu süreyi, ortalama çalışma süresini arazi çalışmaları için dikkate alabilir miyiz? Bence, alamayız; çünkü, farklı iklim bölgeleri söz konusu. Şu anda Erzurum'da eksi 25, gece eksi 35 derece oluyor, İstanbul'da sıfırın üzerinde. Dolayısıyla, Erzurum'da çalışma süresi yılda 6 ay ise, İstanbul'da 11 ay veya 10 aydır. Dolayısıyla, bu bir yöntemle göre arazi çalışmaları için süreyi, bölgesel faktörlere veya iklim bölgelerine göre küçültmek, kısaltmak mümkün olabilir. Mesela ne olabilir? Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi için, ortalama süreyi 0.70'le çarpmak suretiyle, daha küçük bir rakama, örneğin 150 güne indirmek mümkün. Diğer bölgeler için, yüzde 85'le çarpmak suretiyle, 180 güne indirmek mümkündür.

Araç, gereç maliyetlerinin hesaplanmasında bazı şeylerin çok ayrıntılı olarak dikkate alınması lazım. Kullanılan aletlerin satın alma fiyatı vardır, bu bellidir. Bazı aletlerin ilk kurulma masrafları vardır. Aletlerin amortismanlarının dikkate alınması lazım. Yıllık bakım, onarım ve servis hizmetlerinin dikkate alınması lazım. Tabii bu

arada, şayet aletle ilgili bir kurs veya eğitim gideri söz konusu ise, işte, bunları da kurulma masrafları içinde dikkate almak zorundayız.

Böylece, aletin toplam maliyeti belli ise, bu aleti bir sene içinde ne kadar süreyle kullanabiliriz? O süreyi belirledikten sonra, 10'a böldüğümüz zaman, aletin bir günlük ya da bir saatlik çalışma ücreti ortaya çıkar. Yalnız bu maliyet analizlerini yaparken, başka şeylere, bazı şeylere dikkat etmek lazım. Onlardan bir tanesi de, acaba aletlerin ömürlerini ne olarak almalıyız? Bunun için de sektörün, alet parkurunu belli sürelerde yenileyebilmesi için, çok uzun tutmamak lazım. Özellikle elektronik aletler, bilgisayarlar, elektronik uzaklık ölçerler, total station dediğimiz elektronik takometreler vesaire gibi aletler çabuk yıpranan aletlerdir. Bunun için, ömür olarak sürenin 5-6 yılı geçmemesi lazım.

Diğer taraftan, büroda kullanılan aletler var; fotogrametrik stereo değerlendirme aletleri veya klasik aletlerimiz var, klasik teodolitlerimiz var. Bunlar için, belki süreyi 10-15 yıl tutabilirsiniz.

Arazi arabası; önemli bir yardımcı aracımız. Bunun ömrünü 5-6 yıldan fazlaya aşır-mamak lazım; çünkü, yıpranan bir arazi arabası, size arazide daima problem olacaktır, işin aksamasına neden olacaktır. Dolayısıyla, bir arazi arabasının maliyetinin hesaplanmasında ömür olarak 5-6 yılı geçmemek gerekir.

Onun dışında belki çok ayrıntıya girmeye gerek yok. Efendim, "Jalon, mira, çekül, şerit metrenin veya basit çizim araçlarının maliyet birim fiyatlara etkisini nasıl yapacağız?" diye bir soru gelebilir. Bunları hiç dikkate almamak lazım; çünkü, diğer faktörler yanında bunlar son derece küçük.

Malzeme masrafları veya malzeme maliyetlerini nasıl hesaplayacağız? Bunlar, aşağı yukarı bellidir. Kullandığımız malzeme : Taş, kum, çimento, nihayet bir astrolon pafta veya onun kopyası, biraz kereste, çivi vesaire. Yani çok sembolik, genel maliyetler içerisindeki payı yüzde 7, bilemediniz yüzde 10'u geçmeyen bir miktar.

Başka bir önemli konu, üretim hızı nasıl belirlenecek? Burada oldukça esnek davranmak zorundayız, gerçekçi olmak zorundayız. Ölçme hızı, üretim hızı değildir. Çünkü üretimi etkileyen iç ve dış faktörler vardır. Nedir dış faktörler?

Meteorolojik koşullardaki ani değişiklik. Hava gayet güzeldir, günlük güneşliktir; çıkarsınız, ani bir hava değişimi, sizin o noktadaki ölçmelerinizi aksatabilir.

Başka bir şey, iş organizasyonu, çevre koşulları, ulaşım güçlüğü veya bitki örtüsünün güçlüğü. Bunlar, üretim hızının belirlenmesinde dikkate alınması gereken olaylardır.

İç faktörler olarak hiç dikkate almadığımız, personelin tecrübesi ve moral gücü. Eğer personele yeterince ücret vermezseniz, onda moral sıfırdır. Dolayısıyla, size verimli bir çalışma yapacağını söylemek mümkün değildir. Bunlar dikkate alındığı zaman, daha gerçekçi, daha bilimsel bir birim fiyat analizi yapmak mümkündür.

Birim fiyatların hesabı nasıl olacaktır? Bundan sonra, birim fiyatların hesabı gayet basittir. Üretim hızı belliyse, personel, araç, gereç maliyetleri belliyse; bunları çarpmak suretiyle, iş kalemlerinin birim fiyatlarını belirlemiş olacaksınız. Tabii bu iş kalemlerinin birim fiyatlarının belirlenmemesi, gerek ihale aşamasında keşif bedellerinin, gerekse daha sonraki aşamalarda kesin miktarların, kesin bedellerinin hesaplanmasında zorluk çıkaracaktır. Bu zorluğu aşmak için, ana iş kalemlerinin fiyatlarını hesaplamak lazım. Örneğin, bir nirengi noktası; kodlu ya da kodsuz bir nirengi noktasının maliyeti nedir? Bir poligon noktasının ya da bir hektarlık bir alanda bir takeometrik ölçmenin maliyeti nedir, yapılaşmış veya yapılaşmamış?

Bunlar da dikkate alınırsa, işler biraz daha bilimsel olarak ortaya çıkacaktır. Yalnız şurada bir noktayı daha belirtmek zorundayım. Sayın Başkan süremi bittiğini ikaz ediyor.

Yüklenici kârı ve genel masraflar diye bir aşama var. Bu aşamada... Gelirken üniversitedeki bazı maliyecilerle görüşmek zorunda kaldım. "Yüzde 25 yüklenici kârı değildir" diyor. "Yüzde 25'in yüzde 15'i yüklenici kârıdır, yüzde 10'u da genel masraflardır" diyor. "Bunlar maalesef, 2886 sayılı Yasa nedeniyle bağlanmış, istediğiniz kadar büyütemezsiniz" diyorlar. Ama biz, şunu da bilmek zorundayız ki, yüzde 15 ya da yüzde 25 yüklenici kârı bürüt kârıdır. Bürüt kâr nedir? O kurumun sahibi veya o şirket bu kârdan vergi verecektir; Kurumlar Vergisi verecektir veya Gelir Vergisi verecektir. Kendisine fazla bir şey kalmayacaktır.

Başka bir şey : Bu yüklenici kârı ve genel masraflar aşamasında kuruluşa kalan miktar, idare ve şantiye binalarının genel giderleri için kullanılabilecektir. Genel taşıt giderleri için kullanılacaktır, kullanılmak zorundadır. Başka?.. Kuruluşların hiç araştırma, gelişme çalışması olmayacak mıdır? Bunlar için harcanacaktır. Dolayısıyla, birim fiyatlara yansıtılmamış basit araç gereçlerin veya kırtasiyenin giderleri için kullanılacaktır. O nedenle, ne yapıp yapıp bu miktarları artırmak lazım. Bilmiyorum nasıl karşılandı? Biz Karayollarına yapmış olduğumuz birim fiyatları analizleri sonucunda, yüklenici kârı ve genel giderleri yüzde 27,5'a çıkarmıştık. Belki uyguladılar, belki uygulayamadılar; ama, bunu en azından o kuruldaki arkadaşlardan öğrenmek isterim.

Evet, ben daha sonraki aşamada bazı eksikliklerden veya fazlalıklardan söz etmek üzere, sözü diğer konuşmacı arkadaşlara bırakıyorum. Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Biz teşekkür ederiz Sayın Algül. Efendim, şimdi Hülya Apak, "Haritacılık Özek Sektöründe Karne Sorunu." Buyurun Sayın Apak.

HÜLYA APAK - Teşekkür ederim Sayın Başkan. Özel sektörün çalışmasını yönlendiren müteahhit karnesinin, özellikle şirketlerde içerdiği sorunlar açıktır. Bu sorunların çözülmesi ve karnenin yeni bir yapıya kavuşturulması için hazırladığım çalışmanın yararlı olacağı inancındayım.

Tartışmaya getirdiğim müteahhitlik karnesi konusunu, öncelikle size kısaca tanıtmak istiyorum.

Resmi kurum ve kuruluşlar ile özel kesimin büyük bir kısmı, harita ve zeminde arazi ve arsa düzenleme işleri ihalelerinde, ihaleye katılacak olanlarda, Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca verilen harita müteahhitlik karnesine sahip olma koşulunu arar. Harita müteahhitlik karnesi, 3194 sayılı İmar Kanununa ilişkin, halihazır harita alımı ile zeminde arazi ve arsa düzenleme uygulaması işlerini yükümlenecek, müellif ve müellif kuruluşlarının ehliyet durumlarına ait esaslar hakkındaki yönetmelik gereğince, gerçek ve tüzel kişilerin, genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli daireler, özel idare ve belediyeler tarafından açılacak halihazır harita ve zeminde arazi ve arsa düzenlemesi işleri ihalelerine katılacakların ilgili birimlere sunacağı bir belgedir. Bu belge, kişi ve kuruluşun katılabileceği işin cinsi ve özelliğine göre üstelenebileceği en büyük iş keşif bedeli, toplam keşif bedeli ve iş grubunu gösterir. Ancak, müteahhitlik karnesi ilgilinin, ihaleye katılıp iş alabilmesi için yeterli bir koşul olmayıp, gerekli bir koşuldur.

Söz konusu belge, yüklenicilerin iş yapabilmek için deneyimlerini ölçer. Bu belge yanında, müteahhitten alet donanımı, eleman durumu, mali durum bildirgesi ve o zamana kadar yapılan iş bitirmeler istenir. Bu yönüyle incelendiğinde, müteahhitlik kurumunun devlet güvencesi altına alınabilmesi, organize ve disiplinli bir güç olarak çalışabilmesi için, böyle bir belgenin olması zorunluluğu doğar.

Ülkemizdeki teknolojinin her alandaki hızlı gelişimi, doğal olarak harita sektöründe de bundan yararlanma isteklerini yoğunlaştırmaktadır. Mesleğimizdeki bu tür isteklerin karşılanabilmesi için, söz konusu gelişmelerin yakından izlenmesi gerekli olmaktadır. Bu bağlamda, harita müteahhitliğinin ciddi bir meslek olarak algılanmasında, yüklenicilerin bu tür uygulamalara öncülük etmeleri gerekir. Şüphesiz, her dalda ve her konuda olumlu gelişmeler olacak; bu gelişmelere, değişmelere paralel olarak şartnameler, yönetmelikler değişebilecektir ve çağdaşlaşacaktır.

Harita Müteahhitlik Karnesi Kapsamı: Son yıllara kadar harita kavramı çok dar kapsamlı düşünülmüş, harita işleri, halihazır harita ve zeminde arazi ve arsa düzenleme işleri olarak sınırlandırılmıştır. Halbuki, ülkemizin bir endüstri ülkesi olma yolundaki girişimleri için, yerleşim, ulaşım sorunları, gecekondü bölgelerinin önlenmesi, toprak değerlendirmesi, arazi toplulaştırması, yeraltı kaynaklarından yararlanma, enerji üretimi ve dağıtımı gibi projeler yapılmaktadır ve bu projelerin gerçekleştirilebilmesi için, büyük veya küçük alanları kapsayan çeşitli ölçekli haritaların üretilmesi gerekliliği vardır. Bu önemden hareket edilirse, özel sektörün üretim sürecinde gerçekleştirdiği her türlü harita yapım işleri, müteahhitlik karnelerinde değerlendirilmelidir. Sadece iki dalda sınırlandırılması yanlış olur. Aksi takdirde özel sektör, küçük atölye işletmeciliği görünümündeki konumunu değiştiremez. Özellikle yönetmeliğin bu konuda getirdiği sınırlamalar, henüz örgütsel, teknolojik ve ekonomik sorunlarıyla cılız kalmış özel sektörümüzü tamamıyla çökartacaktır.

Diğer bir yönüyle eleştirilmesi gereken bir nokta, sektörümüzde her zaman karşımı-

za çıkan kalıpsal yapı, mevcut Harita Müteahhitlik Yönetmeliğinde de karşımızdadır. Söz konusu yönetmelik, 3194 sayılı İmar Kanununa bağlı olarak hazırlandığı için, değerlendirilen işler sadece tescile konu imar uygulamaları ve tasdike konu hali-hazır harita kavramıdır. Mesleğimizin ana konulardan birisi olan mühendislik ölçmeleri, diğer kurumlara ait amaca yönelik üretilen haritalar kapsam dışı tutulmaktadır.

Kapsam dışı tutulan bir diğer konu da kontrollük hizmetleridir. Bu hizmetlerin ihale edilerek, müteahhitlik karne kapsamına alınması gerektiği ve meslektaşlarımızın hem kamu kuruluşlarında, hem de özel sektörde kendi meslekleriyle ilgili yaptıkları ve yönettikleri işlerde, belli sınırlamalar veya kıstaslar getirilerek değerlendirilmesi olanakları araştırılmalıdır.

Harita Müteahhitlik Karnesi Miktarı: En küçük karnesi olan bir yüklenici 74 milyon Türk Lira değerindeki ihalelere girebilecektir. Bu miktar, ıslah imar planı uygulaması ihalelerinin hektar birim fiyatı yaklaşık 6 milyon Türk Lira düşünülürse, en küçük yaklaşık 30 hektar tahmin ettiğimiz ıslah imar planının uygulaması işi, 180 milyon Türk Lira toplam değeriyle, bırakın en küçük karne grubunu, "C" grubu karneleri bile zorlayacaktır.

Diğer taraftan, bilgisayar teknolojisinin öne geçtiği bugünlerde, ister topografik harita üretimi, ister fotogrametrik, isterse uzaktan algılama yöntemiyle harita üretimi, bu değerlerle karşılaştırılmaz. Mevcut Harita Müteahhitlik Yönetmeliği hazırlanırken, gizlilik kavramının getirdiği birtakım kısıtlamalar nedeniyle, henüz uygulanmaya tam anlamıyla başlanılmamış fotogrametrik ve uzaktan algılama yöntemiyle harita konusu değerlendirilememiştir. Yeni Gizlilik Yönetmeliğinin getirdiği esneklikler altında uygulamaya geçileceği inancında olduğum ve bugün gelişmiş çoğu ülkelerde en küçük üretim birimlerinde dahi kullanılmakta olan bu yöntemlerin de söz konusu yönetmelikte değerlendirilmesi şarttır.

Ana para birikimini, eleman donanımı ve alet donanımını sağlamak zorunda olan özel sektörün, bu değerlerle ölçülmesi elbetteki hatalı olacaktır. Sektörümüzün, özel sektör olarak tanımlanabilmesi için, ana para birikimine, sektörün kurumsallaşmasına, girişim gücüne, üretim örgütlenmesine ve eleman donanımına gereksinim vardır. Özellikle, özel sektörümüzde devamlı kadronun olmayışı, taahhütlerindeki işleri bitirmek için taşeron kesimin doğmasına yol açmakta ve sektör gerçekleştirecekleri işleri taşeronla yürütmek zorunda kalmaktadır veya hizmeti daha ucuza getirmek için, geçici organizasyonlar yapıp, her işte, her defasında yeni topograflar ve mühendisler bulmak zorunda kalmaktadır.

Tabii ki, bu noktada özel sektöre hak vermemek elde değildir. Bugün özel sektör ihale yoluyla, çoğunlukla işleri kamu kurum ve kuruluşlarından almaktadır. Her geçen gün sayıca artmakta olan özel sektöre ihale edilen işler, özel sektör için yeterli ve sürekli iş olanakları sağlamamaktadır. Eğer devlet, özel sektöre sürekli iş akımı garantisini verebilseydi, belki sektör kadrolaşmanın sürekliliğini sağlayabilecekti;

en azından ana para birikimini kurabilecekti. Durum böyle iken, olması gereken sermaye döngüsü bozulmakta ve sektörün gelişimi durmaktadır.

Meslek siyonizmi sından sektörü tamamıyla haklı görmüyorum. Çünkü sektör, yapılan işlerde elde ettikleri finansman olanaklarını daha fazla kazanç sağlamak için başka alanlara yatırmakta ve gerekli olan ana para birikiminin, başka alanlara kaymasına neden olmaktadır. Sektördeki verimsizlik ve kârsızlık ile meslektaşlarımızın meslek saygısını yitirmemesi gerekir. Bu direkt olarak, kamu kesiminin özel sektörü yönlendirmesiyle de ilgilidir. Onun, sektörün istenilen tanımda çalışmasını sağlayacak çağdaş kuralları da getirmesi şarttır. Çünkü özel sektör, kendisini, kamunun koyacağı kurallara uydurmak, o kurallar doğrultusunda yapısını kurmak zorunda kalacaktır. Eğer hem özel sektördeki eksiklik, hem de kamu sektörünün eksikliği giderilirse; ana para birikim döngüsü kurulacak, sektörün kurumsallaşması, eleman donanımı gerçekleşecek ve buna bağlı olarak, girişim gücü artacaktır. Uygulanmakta olan bu değerlerle, teknolojisi, donanımı ve devamlı kadrolardan oluşması hedeflenen özel sektörün, uluslararası standartlarda özenlen bir düzeye gelmesini beklememek mümkün müdür?

İlgili Yönetmeliğin karne yükseltimi konusunda getirdiği 3 yıllık sınırlama, şöyle böyle örgütsel yapısını sağlamaya çalışan bürolarda büyüme engeli olup, anlamsız kısıtlamadır. Bilinçli, disiplinli, ciddi olarak çalışan arkadaşlarımızın çalışma hırsını kamçılama yerine, çalışma hırsını, hevesini kırmaktır. Bir meslektaşımız, özel sektör olarak koşulları tamamlayıcı nitelikteyse, bu konuda özel beçerisi varsa, "Seneler olgunlaştıracak, sen biraz bekle" demek, yanlış bir ölçüttür.

Gözden geçirilmesi gereken diğer bir nokta, ünvandan alınan harita müteahhitlik karneleridir. Kamu kurum ve kuruluşlarında, gerek emanet usulü ile harita yapan meslektaşlarımızın hizmetleri, gerekse baş mühendislik hizmetleri bu kapsamda değerlendirilememektedir; değerlendirilmelidir.

Diğer taraftan, özel sektörün branşlaşmaya yöneltilmesi için bazı kuralların getirilmesi, danışmanlık ve kontrollük hizmetleri gibi hizmetlerin ayrı kuruluşlarca yürütülmesi gerekli olacaktır.

Şantiye şefliği kavramı daha da genişletilerek, kuruluşların karne büyüklüklerine göre, şantiye şeflerinde deneyim aranmalıdır.

Müteahhitlik sicil kavramına da önem verilerek, 100 üzerinde değerlendirilme yapılmışsa, 60 ' ın veya 50 'nin altında puan almış özel veya tüsel kişilerin iş bitirme belgeleri değerlendirilmemelidir.

Harita Müteahhitlik karnelerinin Ortaklıklar Açısından incelenmesi; ortaklık, iktisadi ve sosyal birleşme sonucunda oluşan bir kuruluştur. İktisadi kelimesi geniş anlamda, girişim, ana para, ana mal ve emeği içine alan bir kavramdır. Birleşme, sosyal açıdan incelenirse, toplumsal anlamı önemlidir. Bu anlamda birleşim, insan ve mal topluluklarının ortak bir amaca erişmek için, hukuki sistemimizde bir kişilik kazanmasıdır. Böyle bir kişiliğin oluşabilmesi için, kişi unsurunun, ortak amaç unsuru-

nun, ana para, ana mal unsurunun, kişiliğin sözleşme unsurunun gerçekleşmesi şarttır. Ortakların, yani tarafların kazanç sağlamak için bu yolda istekli olarak gayret sarfetmeleri gerekecektir. Benim düşünceme göre, ortaklık sözleşmesinin asıl amacının kazanç sağlamak ve bunu ortaklarına paylaşmak olması nedeniyle, meslektaş olan tarafların da gerçekleştirdikleri iş değerlerinin birleşimleri arasında paylaştırılmaları gerekli olacaktır. Çünkü ortaklıklarda birden çok kişi, istisadi ve mali yarar sağlayan ortak amaçlarının gerçekleşmesi için yeterli edimlerini bir araya getiriyorlar. Buna bağlı olarak, şirketin müteahhitlik karnesi, şirketi oluşturan tüm ortakların karnelerinin birleşimi olmalıdır. Şu anda uygulanmakta olan sistem, sadece şirketin en büyük karneli ortağına göre düzenlenmekte ve yapılan işler de adil bir şekilde değerlendirilememektedir.

Bu perspektifte bakılırsa, sektörümüzde şirketleşmenin asıl amacının, kamunun koyaacağı kurallara yansıtılarak, yeni bir model oluşturulması zorunluluğu vardır.

Yazımda böyle bir modele ışık tutabileceğine inandığım, kişisel düşüncelerimi sizlerle yansıtmak istiyorum. Şöyle ki : Ortaklığın alabileceği müteahhitlik karnesi belirlenirken, şirketin ortaklarının alabileceği müteahhitlik karneleri dikkate alınmalı ve yeni oluşturulacak karne, bu karnelerin bazı birleşim esaslarına dayandırılmalıdır. Göz önüne alınacak karne miktarlarının şirket karne miktarlarını etkilemesi yanında, şirketin aldığı işlerin bitirilme sürecinde de sorumluluğu paylaşma esaslarını getirmelidir.

Açıkça vurgulanması gerekirse, iş gruplarının belli oranları olup, bu oranlarla ortaklığın karne grubu hem belirlenmeli, hem de bitirilen işler bu karneli ortaklara ve sorumlu teknik müdürlere yansıtılabilmelidir. Bitirilen işler değerlendirilirken, şu anda var olan toplam iş bitirme esası değiştirilerek, bitirilen en büyük iş miktarına bağlı değerlendirme esasları getirilmelidir. Şirket kişiliğini korudukça, bitirdikleri işlerin büyüklüğüne göre, şirketin karne alabilme esasları getirilirken, kolektif şirket ortağı, komandit şirketin komantide ortağı, harita müteahhitlik karnesini şirkete devreden limitet şirket müdürü, anonim şirket yönetim başkanı, murahhas üyesi veya genel müdürüyle, bu şirketlerin teknik eleman olan harita işlerinden sorumlu teknik müdürlerine, şirketle ilgileri kesilmesi halinde verilecek karne miktarları, bitirilen en büyük iş bedeli üzerinden belli esaslar kapsamında hesaplanmalıdır. Örneğin, kolektif ve komandit şirketlerde, kolektif şirketinin harita mühendisi olmak şartıyla ortaklarına, komandit şirketin harita mühendisi olmak şartıyla sorumluluğu sınırsız olan komandite ortaklarına, ortaklık süresince başarılı, geçici veya kesin kabulü yapılmış işlerden, o ortakların ortaklıktan ayrılmaları halinde ve harita işlerinden sorumlu teknik müdürlerine, şirketle ilgileri kesilmesi halinde verilecek karne miktarları, bitirilen en büyük iş keşif bedeli üzerinden hesaplanmalıdır. Diğer bir kuruluştaki yapılmış oldukları şantiye şefi, arazi mühendisleri gibi görevleri de değerlendirilerek, ek olarak verilebilmelidir. Anonim şirketin harita mühendisi olmak şartıyla yönetim kurulu başkanı, murahhas üyesi veya genel müdürüyle, limitet şirket müdürüne,

harita işlerinden sorumlu teknik müdürlerine görevi süresince başarılmış, geçici kabulü veya kesin kabulü yapılmış işlerden, şirketle ilgileri kesilmesi halinde verilecek karne miktarları, bitirilen en büyük iş keşif bedeli üzerinden hesaplanmalıdır. Diğer bir kuruluşta yapmış oldukları şantiye şefi, arazi mühendisleri gibi görevleri de değerlendirilerek, ek olarak verilebilmelidir.

Kollektif, komandit, limitet ve anonim şirketlerde işi yürütmekle görevli sorumlu teknik müdürlere, bu görevi yaptıkları sürede başlayıp bitirilmiş, geçici veya kesin kabulü yapılmış işlerden en büyük keşif bedelli iş üzerinden karne miktarları hesaplanabilir. Diğer kuruluşlardaki görevleri de ek olarak değerlendirilmelidir.

Ortak girişim halinde taahhüt edilen işlerde, işin sözleşmesindeki adı geçen ve idarelerince kabul edilmiş; özel ortaklar bulunduğu takdirde, ortaklarca bitirilmiş, geçici veya kesin kabulü yapılmış işlerden, yapılan işe göre hesaplanacak karne tutarı, şirket statüsüne uygun şekilde belirlenir. Tüzel ve özel kişiliklerde görev yapan personel için, yaptıkları görevler de belli esaslar doğrultusunda değerlendirilmelidir. Özel ve tüzel kuruluşlarda kendi meslekleriyle ilgili olarak yaptıkları veya yönettikleri işlere göre :

1. Harita mühendisi olmak şartıyla, arazi ve şantiye mühendisi veya kontrol mühendisi olarak belirtilen kapsamdaki işleri, ilgili idarelerce yetkili ve sorumlu olarak yapmış olanlara, bu işlerden geçici veya kesin kabulü yapılmış olanların, belli zaman aralığında değerlendirilerek, harita müteahhitlik karne miktarları hesaplanabilir.

2. Harita mühendisi olmak şartıyla, şantiye şefi olarak belirtilen kapsamdaki işleri, ilgili idarelerce yetkili ve sorumlu olarak yapmış olanlara, bu işlerden geçici kabulü yapılmış olanların, belli zaman aralığında değerlendirilerek karne miktarları hesaplanabilmelidir.

Diğer taraftan, iş bitirme belgeleriyle alınmış müteahhitlik karnelerinin miktarına, yapılan görev değerlendirmelerinden ekleme yapılabilmesi; ama, mevcut iş bitirme belgelerinden alınmış müteahhitlik karne miktarlarına, ikinci bir iş bitirme belgelelerinden değerlendirilmiş miktar eklenmemeli; ancak, ikinci iş bitirme değerlendirmesi, karne miktarını aşan miktarda ise değerlendirmeye alınmalıdır. En büyük iş keşif bedeline göre değerlendirme yapılırken :

1. Belli zaman aralığı müteahhit lehine seçilmeli. Sözü edilen zaman aralığında değerlendirilecek işlerin sayısı, toplamın bu büyük işle oranlanması, alınacak işin tek bir taahhüt bedeliyle iş artışlarının, yani ilk keşif bedeliyle diğer keşif bedeli arasındaki farkın sınırının göz önünde tutulması gerekmektedir.

Ayrıca, A grubu her iş sonsuz kapasitesideki müteahhitlik karnelerinin, A grubunun da üstünde belli bir miktarı aştıktan sonra, A grubu sonsuz olması, A grubuna gelmiş bir yüklenicinin hemen A grubu sınırsız iş konumunda değerlendirmesi değiştirilmelidir. Yine, iş bitirme belgeleri değerlendirilirken, gruplar arasında bulunan de-

ğer, karneye aynen yazılarak, hangi grubu, sınırı aşıyorsa karne o grupta açık olarak belirtilmelidir. Bunu biraz sonra açıkça bir örnek üzerinde anlatsam daha iyi anlaşılacağını umarım.

Yapılan özel işler ve değerlendirme hektar üzerine yapılmalıdır. Öyle bir sistem geliştirilmelidir ki, işi tasdik eden veya tescil eden idare bu değerlendirmeye ısk tuta-cak bilgileri, iş bitirme belgelerinden dökümünü yapmalıdır.

Şimdi, genel olarak bu tabloyla şirket yapısını inceledim. Bu anonim şirket için belirlenmiş bir yapı; ama, murahhas üye diğer şirketlerde ortaklar konumunda. Yönetim kurulu başkanı, murahhas üye, genel müdür veya şirket müdürü, harita işlerinden sorumlu teknik müdür, şirketi yöneten grup ve bunun altında işin büyüklüğüne göre veya şirketin büyüklüğüne göre, şantiye şefi, baş mühendis, şantiye ve arazi mühendisleri; işin niteliğine göre de yeterli sayıda bu kadro oluşturulabilir.

Burada, şirketin esas idare kesimini oluşturan yönetim kurulu başkanı, murahhas üye, genel müdür veya şirket müdürü, harita işlerinden sorumlu teknik müdürün karneleri, bir şirketin müteahhitlik karnesini oluşturuyor ve bu karneyle alınmış bir iş bitirme değerlendiriliyor. Şirketin alt kadrosu, şantiye şefi, baş mühendis, şantiye ve arazi mühendislerinin ayrı ayrı kendi şahıs karnelerine gidiyor.

Şimdi, iş bitirmelerin değerlendirilmesine geçelim. İş bitirme belgelerinin değerlendirilmesi, müteahhitlik karneleriyle ilgili iş gruplarını 1991 yılıyla ilgili, kendim belli bir düşünceyle fiyatlar koydum. Bu, sabit fiyatlar değil. Bunun değişme durumu söz konusu olabilir; ama, belli bir kıstas getirsin ve örneğin de değerlendirilmesi açısından böyle bir şey getirdim.

E grubu 150 milyon Türk Lira, D grubu 300 milyon Türk Lira, C grubu 450 milyon Türk Lira, B grubu 800 milyon Türk Lira ve A grubu 1 milyar 500 milyon Türk Lirası. Şimdi, A grubu sonsuz karnesini de 5 milyarın üzerinde düşündüm. Diyelim ki, bu şirket normal bir şahıs için değerlendirmeye girilirse, tek bir iş bitirme belgesi getirmiş bir kuruluşun değerlendirmesi yapılırken, ilk keşif ve son keşif 30 milyon, 45 milyon -bu 1988 fiyatlarıyla belirlenmiş değer- tabloda görüldüğü gibi, 1988 yılı katsayısı 2,72'nin 1990'a uyarlaması; karne miktarı hesaplanırken (45 milyon x 2,72) işin 1990'a, yani 1991 senesinin katsayıları çıkmadığı için, 1990'ı kullanmak durumunda kaldım. 1990 senesinde iş değerinin 2 katı alınıp, karne miktarı 245 milyon olarak değerlendirilmelidir. Bu rakam, aynen karnede yansıtılmalı ve hangi gruba rastlıyorsa, o grup olarak belirtilmelidir. Eğer 2 tane iş bitirme belgesi gelmişse, bunlardan en iyi sonuç verenin 2 katı alınıp, karne miktarı hesaplanmalıdır. Eğer 3 ve daha fazla iş geldiği zaman, 3 katına gidilerek değerlendirme yapılmalıdır.

Burada görüldüğü gibi, birinci iş, ikinci iş ve üçüncü işin son keşif ve ilk keşif bedellerini kendim, aşağı yukarı bir örnek olması açısından 1988 fiyatlarıyla değerlendirdim ve kesin kabul tarihi burada 1989; bunların değerlendirilmesinde en büyük işin - kesin veya geçici kabul diyorum- geçici kabul belki harita mühendisliğinde pek

o kadar önemli değil; aslında geçici kabul değerlendirilse daha iyi. Kesin kabul tarihinden 3 sene önce ve 3 sene sonraki müteahhit için lüzumu olan bir periyotta değerlendirilmeli ve bu toplam sistemiyle değerlendirilecek iş sayısı da 10 veya 8'i geçmemesi gerekir.

Burada, bütün işleri 2,72 katsayılarıyla çarparak, 1990 yılına dönüştürdüm ve toplam miktar 470 çarpı milyon türk Lira (470 x milyon). En büyük iş 190 milyon 400 bin idi. Bunun 2 katı 380 milyon 800 bin. En büyük işin 3 katı 571 milyon 200 bin. Şimdi burada, en büyük işin 3 katı toplam miktardan büyük olduğu için, karne miktarı 476 milyon. Farzedelim ki, eğer bu değer en büyük işin 3 katından daha fazla çıkmış olsaydı, karne miktarı direkt olarak 3 kat alınmalıydı.

Ayrıca, şantiye şefi ve arazi mühendislerinin konumunda iş bitirme belgelerini değerlendirirken, Yapı ve Tesis Onarım Yönetmeliğinden uyarlanırsa, bu Yapı Tesis Onarım Yönetmeliğinde 12 aylık olan, yine aynı 12 aylık bir dönem burada da uyarlanabilir. İşin kesin kabul tarihi 20.12.1988, sözleşme tarihi 15.10.1987. Aradaki, yani bu işin bitirilmesi için geçen süre 22 ay. Şantiye şefinin karne miktarı değerlendirilirken, yüzde yüz alındığı için 40 milyonluk bir iş, çarpı, 40 milyonun 1990 senesine uyarlaması, çarpı, 12 aylık bir periyot, bölü, 22 aylık çalışma; bu da 59 milyon 340 bin Türk Lira, şantiye şefinin karne miktarı.

Arazi mühendisinin karne miktarı, 40 milyon, çarpı, 2,72, çarpı, 12, bölü 22. Onu da yüzde 50 oranında aldığım için yukarıda, 2'ye böldüm. (40 milyon x 2,72 x 12 / 22). Buradan da arazi mühendisinin alabileceği karne miktarı belirlendi.

Böyle bir değerlendirmenin şirketlerde uyarlanması; işte, şirket karnesinin değerlendirilebilmesi için, mesela 2 E grubu, 1 D ve 1 A grubu olan bir şirketteki, bunlar ortak ve sorumlu teknik müdür olarak değerlendirilirse, şirketin karnesi, en büyük karne olan A artı, diğer karnelerin yüzde 50'lilerin toplamı kadar genişletilmeli. Bu da 2 milyar 550 milyon Türk Lira.

Şirkette yapılan işlerin ortakların veya sorumlu teknik müdürlerin, şirketten ilişkileri kesilmesi halinde, iş bitirme belgelerinin değerlendirilmesi konusuna gelirsem : Bu iş bitirmeler, her ortağın karnesinin orantısında değerlendirilmelidir. Mesela burada, şirketin karnesi 2 milyar 550 milyondur; 2 milyar 550 milyonluk bir şirket karnesi, 2 milyar 400 milyonluk bir iş bitirmişse, 150 milyon olan E grubuna ne kadar yansır? Buradan E grubu bir karneye intikal edecek iş bitirme belgesinin değerini buldum ve bu şekilde diğer ortakların karnelerinin değerlendirilmesi alınır, bu tür ortaklara intikal eden iş bitirme belgeleri belirlenmeli. Bu belirlenen iş bitirme belgeleri de diğer üç şık, yani bir belge geldiği zaman ve iki belge ve üç belge geldiği zaman nasıl değerlendirilmesi gerektiği kapsamında tekrar değerlendirilip, o ortakların veya sorumlu teknik müdürlerin karne miktarları hesaplanabilir.

Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşlarında baş mühendis, kontrol mühendisi ve diğer kadrolar iş denetlemelerine göre, onların hizmetlerinde olan ilgilinin lehine 12 aylık

bir zaman aralığında, şantiye şefi pozisyonu gibi değerlendirilebilir. Bu şantiye şefi pozisyonu, şirket ve normal özel bir kişi, kuruluşunda incelediğim olayda olduğu gibi. Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Efendim, Hülya Apak 1959 yılında Muğla'da doğdu. 1981'de Yıldız Üniversitesi Harita ve Kadastro Fakültesini bitirdi, o zamanki ismiyle. 1982'de İmar İskân Bakanlığı Harita Dairesi Başkanlığında kontrol mühendisi olarak göreve başladı. 1985'ten bu yana Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığında görev yapmaktadır. Halen, harita kadastro mühendisliği ünvanı ile aynı yerde görevini sürdürmektedir.

Çalışmaları için teşekkür ederim. Sözümlü kesemedim. Çünkü bir de örneği vardı. Hakikaten bir de düşündüğü bir model vardı, onu da yarım kesmek çok anlamsız olacaktı. O nedenle hepinizden özür dilerim.

Şimdi arkadaşlarımızın, özel sektörün bazı konularındaki görüşlerini hep beraber dinledik. Bu konulara ilişkin veya bu konularla dolaylı da olsa ilgili olan sorularımız varsa, cevaplanmasını istediğiniz soruları, cevaplamasını istediğiniz arkadaşımızı da belirterek, lütfen. Buyurun efendim.

Eğer soru yoksa, arkadaşlarımıza bu konuşulanlar çerçevesinde, 5'er dakikalık daha konuşma süresi vereceğim. Soru var mı?.. Peki, buyurun efendim.

SADETTİN TAKKA (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Arazi Toplulaştırma Şube Müdürü)- Müteahhitlerin karneleriyle ilgili bir sıkıntımız var, onu burada dile getirmek istiyorum.

Kamu kuruluşu olarak, 1986-1987 yıllarından itibaren arazi toplulaştırma projelerini müteahhit firmalara açtık. 1987-1988 yıllarında doğrudan doğruya proje ihaleleri yaptık ve işi firmalara sattık ve yürüttük. 1989-1990 yıllarında, yalnız aynı proje sahalarında, proje müteahhitleri, inşaat müteahhitleri ayrı ayrı iki, üç müteahhit çalışınca, bazı sorunlarla karşılaştık ve projeleri, inşaatıyla birlikte entegre proje olarak ihaleye çıkardık 1990 yılında.

İhaleye çıkardığımız zaman, şartnameye şöyle bir hüküm getirdik: "İnşaat müteahhitleriyle, harita müteahhitlerinin ortak girişim yapmaları, işin keşfi kadar karne grubuna haiz harita müteahhitleriyle ortak girişim yapmaları veya işin keşfi kadar harita karnesine sahip harita mühendislerini de bünyelerinde bulundurması" şartı getirdik. Ancak, 1990 yılındaki ihalelerimizde A grubu müteahhitlik karnesi sınırlı mıdır? Yoksa, bizzat bu işi yapan, bu işlerle ilgili olan firmaların mı sayısı azdır? İnşaat müteahhitleri, "Yeterli karne grubuna haiz harita mühendisi bulamadık" diye ihaleye giremediler veya ihalede B grubu müteahhitlik karnesiyle girenler, belge alamadılar, elimine oldular; dolayısıyla da rekabeti sağlayamadık. Ancak, bu önümüzdeki senelerde; çünkü, bizdeki şu andaki iş yapan firmalar, A grubu karnesi olan firmaların şu anda ellerinde işi vardır, yürütmektedirler. 1991 yılında ihaleye çıkaracağımız epey projemiz var, entegre proje olarak, ki zannedersen 24 bin hektarın 15 bin hektarını ihaleye çıkaracağız, ki bugünkü fiyatlarla da zannedersen bir 5-6 milyarı bulur.

Şimdi, burada yine A grubu karnesi sıkıntısıyla başbaşayız. Şu andaki düşüncemiz, şartnamelerde değişiklik yaparak, bir alt gruba mı indirmemiz gerekiyor, yoksa şartnamelerde karne grubunu belirtmeyip, 3 sene veya 5 sene tecrübeli harita mühendisi bulundurması şartı mı getireceğiz? Bunun düşüncesi içerisindeyiz.

Sayın Odanız veyahut da yetkililer bu hususta bizi aydınlatırlarsa memnun oluruz. Arz ederim, teşekkürler.

BAŞKAN- Teşekkür ederim. Başka soru efendim?.. Buyurun efendim.

MUZAFFER MUTLU- Benim sorum, Erol Köktürk arkadaşımıza olacak. Konuşması sırasında, özel sektörün denetlenmesi; "Nelerin denetlenmesi, kimlerin denetlenmesi" diye bir sınıflandırma yaptı. Evet, özel sektörün denetlenmesi gerekir. Bence, kamu sektörünün de denetlenmesi gerekir. Çünkü kamu sektöründe de olabildiğince bir başıboşluk, bir sorumsuzluk örneği var. Öngörülen hedeflerin hiçbirisine varılmış değil, hiçbir kamu kuruluşu için. Bunu kimler yapacak? Nasıl yapacak?

Kanımca, hükümet olmanın, hükümet etmenin, hükümdarlık hakkının, ki madem bunu millet adına yapıyor, yargı da millet adına yapıyor; ama, her şeyin illa yargı aşamasına getirilmesini ben doğru bulmuyorum. Kamuoyu önünde, açık bir toplumda, mademki demokratik bir toplumda yaşıyoruz, bunu yargılayacak kurumlar olmalı; sivil kurumlar olmalı, resmi olmayan. Buna, Odanın öncülük etmesini istiyorum. Arkadaşımın da konuyu biraz açması dileğiyle, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Mutlu. Başka sorusu olan arkadaşımız var mı? Buyurun.

HÜSEYİN EVRAN- Benim sorum Özkan Beye. Özkan Bey son paragrafında, orman kadastroundan bahsetti. Ben, 1980'den bu yana uygulamanın içerisinde ve serbest olarak mesleğimi yürütmekteyim. Kadastro Genel Müdürlüğünden yetkili arkadaşlarımız da var, ağabeylerimiz de var. Orman kadastro, bence, çağın şartlarına göre yapılmıyor ve tamamen orman mühendisi arkadaşların çok yetersiz bilgileri ışığı altında yapılıyor. Orman sınırlarını, kadastro müdürü arkadaşlarımız bir türlü bir koordine birliği içerisinde oluşturamıyorlar ve mahkemeyi ilgilendiren tapu verme safhasına geçildiği zaman, kadastro haritalarının tescili safhasında, mahkemeye çok büyük olaylar intikal ediyor, davalar intikal ediyor ve bu konuda orman kadastrounun yapılışını, meslektaşlarımızın daha böyle etkin bir şekilde girmesini istiyorum ve bu konuyu, "Orman kadastrouna girelim" gibi ufak bir sözle değil de, biraz daha açmasını istiyorum.

Bunun yanında bir de, son zamanlarda çevre sorunlarıyla ilgili ve şehirlerimizin çevresinde, büyük kentlerimizin çevresinde maden sahaları; maden sahaları derken, taş ocakları açılıyor, kum ocakları açılıyor ve bunların bir ruhsata bağlanması söz konusu. Dikkat ettiyseniz, bilmiyorum meslektaşlarımızın çoğu görmüştür, şahit de olmuş-

tur; bu tür sahaların sınırlandırılması, küçük bir yönetmelikle, işte, nirengiye bağlanacak, poligona bağlanacak; nasıl bağlanacağı da pek oturmamış şekilde bir yönetmelik. Burada da meslektaşlarımızın etkinliği yok. Maden arama ruhsatı verilen sınırların, nirengiye bağlanıyor, koordine birliği, bilmem ne falan filan; bunlar şehirin çevresinde oluşuyor. Bunların belli bir koorodinatlari var. Maden Dairesinde bizim görevli bir arkadaşımız da var orada; fakat, şu ana kadar henüz toplantıya intikal etmiş değil; biz ondan da yardım rica ediyoruz. Maden arama ruhsatı verilecek sahaların belli memleket koordinatlarına bağlanması, bunun altında da bakıyoruz o yapılan haritalara veyahut da sınırlandırma krokisi diyoruz veya nirengi kanavaları da diyorlar, altında maden mühendisinin ismi var; imza atmış. Hangi hakla yahut hangi bilgiyle atıyorsa? Onu da bizim meslektaşların bu konuda, daha duyarlı, bu iki sektöre de girmesini ben gönülden istiyorum. Teşekkür ederim, benim sorum bu kadar.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın Evran. Buyurun Sayın Erkan.

PROF. HÜSEYİN ERKAN - Efendim, zamanın geciken şu saatinde çok az zamanınızı almaya çalışacağım. Yalnız sanıyorum, önemli bir sorumuz var; kontrollük hizmetleri. Gerçi yakın zamana kadar biz, teknik standartlarını koyamamıştık, işte, Büyük Ölçekli Haritaların Yapım Yönetmeliğinde birtakım kurallar getirilmeye çalışıldı; ama, kontrollük hizmetleri sanıyorum hâlâ Türkiye'de yerleşmiş, kabul edilmiş bir yapıya kavuşmadı. Batıdan, çok iyi de bilmiyorum; ama, galiba, özellikle Köktürk arkadaşımız, sanıyorum birtakım birikimleri de var, daha önce de biraz üzerinde durdu ama, getirmedii konuyu gibi düşünüyorum. Kontrollük hizmetlerinin, hem belli bir düzene kavuşturulması, hem de kontrollüğün da bir başka özel firma aracılığıyla yaptırılması yöntemi düşünülemez mi? Bu konuda, Batının getirdiği uygulamalar hangi seviyede, ne gibi sorunlar var? Biraz açmasını rica edecektim. Teşekkür ederim.

BAŞKAN, Teşekkür ederiz efendim. Başka sorusu olan arkadaşımız var mı? Buyurun.

ÖNDER ÇELİK - Hülya arkadaşımızın açıklamalarından memnun olduk; çünkü, özel sektörün uzunca süredir etkisini hissettiği, daha doğrusu Karne Yönetmeliğinden ötürü bazı endişeleri vardı. Bu, her kurultay ortamında dile getiriliyordu. Sanıyorum, bu alternatif Karne Yönetmeliği en kısa sürede hayata geçecektir.

Şimdi, alternatif Karne Yönetmeliğinden yola çıkarak, karne grubu için denetimler söz konusu; çünkü, kamu yapmış olduğu ihalelerde, Karne Yönetmeliğini kendince farklı olarak yorumlamaktadır. Bazı kamu kurumları, karne grubunu esas baz almakta ve bizim bir anlamda ehliyet olarak görmüş olduğumuz karne olayını gözardı ederek, büyük işler küçük firmalara da verilebilmektedir. Şimdi, alternatif Karne Yönetmeliğinden yola çıkarsak, orada genelde baz olarak, yapılan en büyük işlerin alınacağını duyduk. Böylesi olumsuzluklarda, yani böylesi yasa dışı verilmiş büyük işler sonrasında çıkacak bir kargaşa söz konusu; çünkü, karne limitinin yetmediği halde büyük bir iş alınmış olacak ve o iş sonrası da o karne grubunun yükseltilmesi

söz konusu olacak. Bu bir kargaşadır. Buradan şuna getirmek istiyorum: Karne Yönetmeliği konusunda, kamu kurumları biraz duyarlı ve sorumlu davranmalıdırlar.

İkinci olarak söylemek istediğim olay şu: Şirket içerisinde, şirketin ortaklarının harita mühendisleri olmasından kaynaklanan büyük özendirici önlemler duyduk Hülya arkadaşın alternatif karne yönetmeliğinde; sevindik. Yalnız orada da şöyle bir sorun var: Şirket ortaklarını da karne almaya zorunlu kılan bir uygulama olacak. Şöyle ki, şirket içerisinde örnekte de A grubu ve E grubu karneleri olan bir şirket organizasyonunu, yalnız şirket olarak bir araya gelmiş, güçlerini birleştirmiş arkadaşların önüne şu olay çıkıyor: Bir grup harita mühendisleri topluluğu, hem bir firma kuracaklar, hem bu firmayı kurduktan sonra bağımsız olarak, işte, o günkü birikimlerinin karşılığı olan karneler alacaklar. Bu da şunu getiriyor: Bir şirketin kurucu ortakları olan harita mühendislerinin, kendilerini bireysel olarak, ayrıca şirket kurmalarını dayatıyor, ki günümüzde sektörün açmazlarının Peşin Vergileri ve kamu açısından sürekli bir iş güvencesiyle beslenmeyen bir sektör olduğumuzu düşünersek, bu olay hem sevindirici, hem ileride uygulanması zor bir olay. Çünkü, hem bir şirkete ortak olacaksınız, hem bir başka şirket yine kurup, onu kendi adınıza tescil ettireceksiniz; iki şirketin kamuya karşı olan görevlerini, Peşin vergi, diğer olayları, yükümlülükleri yerine getireceksiniz. Bu da tabii ki, bu organizasyonlarda önemli bir engel.

Benim aktaracağım üçüncü olay: Üniversitelerin durumudur. Üniversiteler bizleri, işte, kendi uzmanlık alanımızda yetiştiren, bilgi üretilen bilim yuvaları diye görüyoruz. Ancak, şimdi özel sektör hem iş açısından açmazda, hem biz kendi kendimizin yetişmiş olduğu kurumların karşısında bir konuma düşüyoruz. Şöyle ki: İstanbul'dan örnekleylebilirim; çünkü, o ortamdayım; üniversiteler, Döner Sermaye Yönetmeliğini inceledim, orada aynen şöyle bir olay var, der ki: "Üniversiteler, bilimsel araştırmalara altlık olabilecek çalışmaları alıp, işte, kuralına göre döner sermaye kurallarına göre yaparlar" deniyor. Ama bizim gördüğümüz başka olaylar da var. Örneğin, bir halihazır çalışmasını veya küçük çaplı bir imar uygulaması da bugün üniversiteler tarafından alınıp uygulanabilmektedir. Burada, özel sektörün etki sahasına karışıyor olarak bu olayı değerlendirmekteyim.

Bu olayın şöyle bir değişik sonucu da söz konusudur: Burada, özel olarak özel çalışmaya örgütlenmiş firmalar, ya üniversiteler tarafından taşeron olarak kullanılma durumuna getirilmekte, bu olayın ikinci yanı, olumsuz yanı; üniversitedeki son sınıf öğrencilerinin, yani henüz mühendislik formasyonunu edinmemiş kişilerin bu olaylarda çalıştırılarak bir ürün çıkarılması olayıdır. Bu konuda da üniversitelerin, özel sektörün etki alanına, çalışma sahasına bir müdahalesi olarak görmekteyim.

En son olarak şunu aktarmak istiyorum: Değerli konuşmacı arkadaşlarımızın aktardıkları, aslında 3 kurultaydır yaşanan olayların bir yinelenmesi oldu. Biz özel sektör olarak, hep sorunlarımızı dile getiriyoruz ve eğer dikkatlice bu olayın incelemesine de bakarsak, hep aynı şeyi tekrar ediyoruz. Burada bence, konuşması gereken kişiler kamu kurumunda, özel sektörü işveren konumunda olan kamu kurumlarını kastedi-

yorum; onların düşünceleri. Çünkü, özel sektörün örgütlenmesi, teknolojik olarak yapılanmasını geliştirmesi için mesaj alacağı kişiler, bu kurumdaki meslektaşlarımızdır. Onlardan bu konuda gerekli, doyurucu mesajları almadıkça bizim özel sektör olarak teknolojik ve kuramsal olarak yeni organizasyonlara girişmemizi güç görüyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Biz teşekkür ederiz. Başka soru var mı efendim? Buyurun Sayın Kuşçu. Vakit çok az kaldı. Gerek soruların, gerekse cevapların olabildiğince kısa olmasını tekrar rica ederim arkadaşlardan.

DOÇ.DR. ŞENOL KUŞÇU- Benim sorum Profesör Doktor Emirhan Algül Beye olacaktır. Madencilik sektöründe de tanzim edilmesi gereken ocak planları genellikle başka kuruluşlara yaptırılmaktadır. Kafamda uzun zamandan beri oluşan bir fikir vardı; madencilik ölçmeleri için de bir birim fiyat, "Acaba yapabilir miyiz?" diye düşünüyordum. Acaba, kendileri; "Batı'da bu tip işler hep özel sektöre yaptırılmakta, kendileri, "Oralarda bu iş nasıl yaptırılmaktadır?" bunu etüd etmişler midir? Yaptıkları birim fiyatlar sadece karayolları için mi geçerli olacak, yoksa madencilik için, hali hazır harita yapımı için ne şekilde bir birim fiyat olmalıdır? Çünkü, kurumların bu konudaki beklentileri farklıdır, madenciliğin ayrıdır, İller Bankası'nın ayrıdır. Bu konuda fikirlerini öğrenmek istiyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederiz Sayın Kuşçu. Evet, başka kim vardı efendim? ... Buyurun efendim. Bundan sonra bir de Hülya Apak'ın sorusu var. Ondan sonra kapatalım soru sormayı, cevaplara geçelim.

RIFAT GELBAL- Benim sorum da Erol Hocaya olacak. Şöyle ki, bir işin yapımında mutlaka denetlenmesi gerekiyor. "Bu denetlenmede teknik donatım ve sermaye birikimine haiz mi, yoksa değil mi?" sorusunda karne olayını gündeme getiriyor; ama, pratiğe baktığımız zaman, gerçekten karneler iş yapmıyor. Karneler, haksız bir rant aracı olarak kullanılıyor. Örneğin bu olgu, suni şirketlerin doğmasına ve nasıl elde edilmişse, elde edilmiş karnelerin o şirketlere verilmesi ile fiili işi şirketlerin yapması; ama karnenin de bir rant kazanması söz konusu. Bunun denetimi nasıl olmalı, nasıl önlenmeli? Teşekkürler.

BAŞKAN, Teşekkür ederim. Buyurun Sayın Apak.

HÜLYA APAK, Benim de Sayın Algül'e bir sorum var, birim fiyat analizleriyle ilgili olarak. Bugün yapılmakta olan birim fiyat analiz sistemi yılda 2 defa, birinci yarıyıl ve ikinci yarıyıl olarak ele alınmakta. Şu yaklaşımdan acaba düşünceleri nedir? Bu birim fiyat analiz sistemi değiştirilerek, yıllık enflasyon oranları, aylık artışlar değişmeler gösterdiği için, bu zaman sürecinin ay birimine dönüştürülerek, aylık olarak hesaplanması, bunun oluşturulması mümkün olamaz mı?

BAŞKAN- Teşekkür ederiz. Evet, sorular tamamlandı efendim. Şimdi arkadaşlara aynı sıra içerisinde hem eksik kalan açıklamaları, hem de sorulara çok kısa olmak üzere cevap teşkil edecek açıklamalar için beşer dakikalık daha konuşma veriyoruz. Buyurun Sayın Erol Köktürk.

DOÇ.DR. EROL KÖKTÜRK- Teşekkür ederim. Ben birinci turda konuşmamı tamamlayamamıştım; ama, zaman ilerledi, artık elimdeki metinleri sunmam, herhalde sizi fazla sıkacak. Aslında, ben sorunları sergilemek için gelmemiştim buraya, daha çok geleceğe bakmak için gelmiştim; ama, Sayın Başkanın uyarısı üzerine sorunlar bölümünde konuşmamı kestim. Buraya daha fazla zaman kalmamış oldu böylece. Oysa, özel sektör... Bir de, maalesef bir sitemimi de belirtmek istiyorum burada. Yürütme Kurulu toplantıları sırasında hangi konularda tartışmaların yapılması konusu değerlendirildiğinde, özel sektör konusunda özellikle bir tartışmanın yapılmasının istendiği belirtilmişti. Affınıza sığınarak, serbest çalışanlar parmak kaldırsın desem, herhalde salonda şu anda var olan yüz kişinin yarısı bile serbest çalışan değil, 1361 kişilik bir rakam veriliyor; ama, yani işte, 30-40 kişiyi burada -belki de o kadar bile yok- böyle bir sayılama yapsak, o kadar da yok. Tartışmalara bakıyorum, 5 tane soru var, 3 tanesi kamu kesiminden gelmiş, 2 tane özel sektörcü, soru değil de, birazcık açıklamalar yaptı. Galiba, sorumsuz bir özel sektörüz. O nedenle de "Biz, bu açık oturumu niye düzenledik?" diye düşündüm bir an için.

Oysa, geleceğe baktığımızda, özel sektörün öneminin daha fazla artacağına ilişkin gelişmeler gözleniyor. Dünya konjonktüründeki gelişmeler bize bu konuda açıkcası, bazı ip uçları veriyor. Çoğulcu devlet, çoğulcu toplum yapıları içinde demokrasinin çoğulcu ve katılımcı modelleri içinde üretimin de çoğulcu yapıda olması eğilimleri var. Bu da gelecekte özel sektörün daha da üretimde, toplumsal üretimde artan bir yere sahip olacağını ortaya koyuyor. Ve bazı noktalarda devletin küçültülmesinden söz ediliyor bu bağların içinde, gelecekte devlet bazı alanlarda küçülecektir deniliyor. Devlet üretim alanından, hizmetler alanına doğru kaydırılacaktır fonksiyon olarak; görüşler var, geleceğin toplumsal yapılarında. Demek, özel sektörün önemi gelecekte daha da artacak.

Bilimsel, teknolojik devrimin yarattığı olanakları yakalaması gerekiyor, bu alanda özel sektörün, hiç değinmiyorum, sabahtan konuşuldu. Aslında, benim özellikle üzerinde durmam gereken bir konuydu, şimdiye kaldı; hızlıca geçmem gerek.

Özel sektörün yeni iş alanları, daha doğrusu sektörün yeni iş alanları, bu konuda ben birkaç tane uluslararası karıştırdım, yalnızca, öyle bir özel inceleme yapmaksızın; bakın, oralardaki uygulamalarda neler çıkıyor karşımıza birden:

En geniş anlamda, deformasyon ölçüleri, sayısal arazi modelleri, uydu teknikleri, yakın resim fotogrametrisi, köprü yapımlarında mühendislik ölçmeleri, teknik altyapılar, endüstri ölçmeleri, nükleer santrallarda haritacılık, arkeolojik kazılarda haritacılık, hidrografik ölçmeler, çevre sorunları ve arıtma sistemlerinde haritacılık gibi böyle çok ilginç uygulama alanları özel sektörün iş yaptığı alanlar olarak ortaya çıkıyor ve dün konuştuğumuz Avusturyalı konuşumumuzun bir bürosu var, iki ilginç alanda hizmet veriyor:

1. Trafik kazalarında raporlar hazırlama konusunda,

2. Bankalardaki soygun olaylarında soygunu yapan kişinin belirlenmesi konusunda çok basit fotoğraflardan ya da filmlerden değerlendirmeler yaparak raporlar sunuyor ve diyor ki, ben birçok hırsız yakalattım. "O hırsızlar sizi bulmadı mı?" diye sormuştum dün, "Gizli tutuluyorum" diyor.

Demek ki, böylesine ilginç uygulama alanları var; ama, bizim özel sektörümüz henüz bunu yakalayabilmiş değil. Özel sektörümüz yalnızca hizmet mi üretmeli? Bizim ülkemizde yalnızca hizmet üretiyor ve çok da sınırlı alanda hizmet üretiyor aslında. Oysa, uygulamayla bunca iç içe olan bir kesimin temsilcilerinin, ülkedeki bilgi üretimine katkıları çok sınırlı; yani, serbest çalışan kesimden, yaşadıkları deneyimleri aktaran çok az yayınlara karşılaşıyoruz. Yalnızca, hizmet üretmekle, para kazanmak yetmiyor. Değişmelere öncülük etmek, bilgi üretmek, sektördeki toparlayıcılık çabalarına katılmak, kültürel birikimlere katılmak da aslında özel sektörün görevleri olmalı. Profesyonellik, deyinemiyorum, yalnızca başlık olarak daha sonra okunabilir diyerek geçiyorum ve profesyonellik oysa çok önemli. Bütün bir mesleki üretim sürecini kapsıyor bu kavram, profesyonel olma kavramı. Profesyonel olabil-
diğimiz sürece inanıyorum ki, daha güçlü olacağız, hem içte, hem dışta.

Gelenekler yaratmamız gerekiyor, özel sektör olarak, genelde sektör olarak; ama, tüm bunların içinde yeniden yapılanmayı, bu perspektif içinde düşündüğümüzde, yeniden yapılanmayı bir kere istiyor muyuz? Yani, değişmeyi istiyor muyuz? Değişmeyi ne kadar istiyoruz? Kafamızda bir değişim modeli var mı? Dünya değişiyor diyoruz, çevremizde olağanüstü değişimler var diyoruz. Bu olayları sıralıyoruz. Biz değişmeden değiştirmek istiyoruz. Galiba, bütün sorun da buradan kaynaklanıyor: Kendimizi değiştirmeden, değiştirmeye kalkmak. Oysa, bu değişen süreçleri yakalayabilmek için değişmemiz ve bu süreçleri belirleyebilmek için önce kendimizi değiştirmemiz gerekiyor; çünkü, her değişimin bir düşünsel temeli olmak zorundadır. Özel sektör de eğer değişecekse, özel sektörde de yeniden yapılanma olayı konuşulacaksa, bunun da bir düşünsel temelinin mutlaka ve mutlaka oluşturulması gerekiyor ki, bu yapılanma güçlü olabilsin. Tabii değişim, değişen koşullara uyumlu olabilecek bir devingenliği de kaçınılmaz kılıyor. Benim aslında özel sektörde yeniden yapılanma, özel sektörün sorunlarına çözüm arama konusunda birbirleriyle ilintilendirilmiş böyle öğeleri bağlayan model önerme gibi bir niyetim yoktu buraya gelirken; ama bir tek önerim var: Değişmeden değiştiremeyiz, önce kendimiz değişmek zorundayız.

Soruların yanıtlanmasına gelince, bana üç tane soru soruldu. Özel sektörün denetlenmesi konusunda bir soru soruldu. Tabii, genelde sektörde denetlemenin, denetim yollarının mutlaka tanımlanması ve yaşama geçirilmesi gerekiyor. Ben buna yürekten katılıyorum. Mesleki disiplinin tutturulabilmesi için, sektör içinde, sektörün kendi içinde güçlü olabilmesi için, kendiliğindenlikleri önlemesi gerekiyor, başı bozuklukların önüne geçmesi gerekiyor, uygun olmayan uygulamaları mutlaka ve mutlaka engellemesi gerekiyorsa, deşifre etmesi gerekiyor ve böylece bir sektör içinde bu

sağlıklı hizmet üretimini, meslektaş ilişkilerini yaratabilirse, ancak dışarıya karşı güçlü olabiliriz.

Burada Odamıza önemli görevler düştüğünü, kısaca da olsa söyledim. Tekrar söylüyorum, bir öneri, Odamızın Onur Kurulunu simgesel bir organ olmaktan gerçekten çıkarmamız gerekiyor. Odanın Onur Kurulunun duygusal bir organ olmaktan çıkarmamız gerekiyor. Odanın Onur Kurulunu, Onur Kurulunu var eden nedenler doğrultusunda işletmek gerekiyor. Eğer, Odanın işlevi, mesleğin ve meslektaşların çıkarlarının savunulması ise, mesleğin ve meslektaşların çıkarlarının gözardı edildiği noktalarda Odanın Onur Kurulunun devreye girmesi gerekiyor. Ben buna yürekten katılıyorum.

Bir diğer konu, Sayın Hocamız sordu, kontrollük, hatta artı ona danışmanlık hizmetleri demek gerekiyor tabii. Sayın Hocam, ben şu anda kontrollük hizmetlerinin özünde bir tek kuralın tartışmasız kabul edilmesi gerekiyor, güven koşulunun; yani kontrol eden birime güven duyulması gerekir her şeyiyle. Bu güvenin olgunlaştırılması ve oluşturulması gerekir. Ancak bu güven oluşursa, yapılacak kontroller, tartışmasız kontroller olur. Böylesine bir yapıya kavuşulduğu anda, tabii ki, özel sektörümüz kontrollük hizmetlerini yapabilir, mutlaka yapabilir.

Danışmanlık hizmetleri, bizim ülkemizde en zayıf hizmetler durumundadır. Önder'e bu anlamda katılmamak mümkün değil. Üniversitelerimizin özel sektöre danışmanlık olarak yol gösterecekleri çok ciddi alanlar vardır. Oralarda aslen devreye girmeleri gerek. Özel sektörün üniversiteleri bu danışmanlık alanlarında mutlaka görmele-ri, onlarla ilişki kurmaları gerekiyor.

Rıfat Gelbal arkadaşımız, karne olayından söz etti. Evet, hep konuşuyoruz tabii, Türkiye'de rantıye gelirler yüzde 70'ler düzeyine çıktı diye. Bizim sektörümüzde de rantıye eğilimleri var. Bunu kabul etmek gerekiyor. Biz bunu saptamak zorundayız, yani üretmeden para kazanma eğilimleri var, bizim serbest çalışan kanadımızda var. Hiç üretilmesin, karne çalıştırılın, oturduğu yerde para kazanılsın. Bu bir kabul sorunudur, yani rantıye geliri kabul etmek ya da etmemek bir yapıyla ilgili olan bir olaydır. Bir kişi üreterek kazanmayı kabul eder, işte o zaman böylesine yollara başvurmaz; ama, burada bunu engelleyici kurallar maalesef, şu anda tabii bizim sektörümüzde yok ve karneyi de bir rantıye gelir aracı olarak kullanma eğilimleri sürecektir.

Sonuç olarak şöyle bağlamak istiyorum: Çok kısa sürelerde, özel sektörümüzde böyle köktenci bir yeniden yapılanma eğiliminin olduğuna inanmıyorum. Uzun zaman dilimi içinde, sektörde, az önce Sayın Turunçoğlu'nun verdiği örnekler biçiminde ki yollarla sektörde yeniden yapılanmanın örnekleri verilebilirse, buna seviniriz. Sayın Turunçoğlu'nun verdiği örnekte de bir sakınca var; 10 tane firmada, işte az önce saydığım o, yaşlı kuşak, genç kuşak sorunları, niye acaba o 10 tane firmanın içinde 5 tane de böyle A grubu karnesi olan değil de, hiç karnesi olmayan firma yok, yani neden o kesimlerle de birlikte güçlenilmek istenilmiyor? Aslında bunları da yaratmak

gerekiyor. İnanıyorum ki, zaman içinde galiba, özel sektör yeniden yapılanacak. Biraz el yordamları bir süre daha süreceğe benziyor. Biz burada ne kadar konuşursak, değişmek istemeyenler var, değişme eğilimi içinde olmayanlar var, durumundan hoşnut olanlar var, ülke koşullarından ve özel sektörün içinde bulunduğu durumları, işte değiştirmek istemeyenler var; ama, mutlaka değişmek gerekiyor. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Bu kapsamlı çalışması için de, sektörün, Sayın Köktürk'e ben de çok teşekkür ederim. Keşke, bu açikoturumun zamanını iki misli yapsaymışız; ama, teselli bulacağımız bir husus var: Kurultayın gerek tartışmalar, gerekse bildiri halinde sunulan konular basılacak; üyelerimiz, özellikle ilgililer ayrıntularıyla bunu okuma fırsatı bulacaklar.

Evet, Sayın Turunçoğlu, buyurun efendim.

ÖZKAN TURUNÇOĞLU- Efendim, ben Sayın Sadettin Takka Beye cevap vermek istiyorum; Başkandan izin aldım, ben vereyim dedim.

Bugün özel sektörümüzde 30 tane A karnesi sahibi müteahhidimiz var. Ben A karnesi sahibiyim, benim ortağım da A karnesi sahibi; Bize kimse gelmedi. Yani, ben inşaat müteahhitlerinin yeterince A karnesi yok demelerine inanmıyorum. Ancak, ben çok daha çarpıcı bir şeyi sizden rica edeceğim: Niçin siz bize hepsini vermiyorsunuz? Bunu biz yapalım. Yani, inşaat müteahhitlerinin yaptığı işi de biz yapalım. Çünkü, sizin ihale ettiğiniz işlerin iki yönü var: Bir arazi toplulaştırması işi. Ben halen sizin müteahhidinizim bu konuda, Mardin'de bir işinizi yapıyorum. Bir de hem arazi toplulaştırması, hem tesviye işi var. Tesviye işinin en önemli kısmını gene biz yapıyoruz. Ondaki sonrasını kim yapıyor? Arazi düzenleyen traktörler, Türkçesi, toplanıyor, bunlar araziye tesviye ediyorlar. Deneyin efendim, biz yapalım; herhalde inşaat müteahhitlerine verdiğinizden daha iyi sonuçlar alacaksınız. Ben bunu açıkca belirtmek istiyorum.

Bir de sizden bir ricam var: İhalelerde açık eksiltme metodundan mümkünse vazgeçin efendim. Bu açık eksiltme metodunda, müteahhitler birbirleriyle kapışıyorlar, yüzde 60'lara kadar çıkan tenzilatlar ortaya çıkıyor ve bu hem müteahhidi, hem işi, hem sizi etkiliyor. Bunu da ben sizden bir rica olarak belirtiyorum.

Yalnız, orman kadastroıyla ilgili, Hüseyin Evran arkadaşımız şu anda burada değil, ayrıldılar; ama, zaten bana sorduğu sorunun cevabını kendisi vermişti. Yalnız, orman mühendislerinin disiplini olan bu işte, harita kadastro mühendislerinin bünyesinde mülkiyet hakkında çok önemli yararları olacaktır. Bunu belirtmek istiyorum.

Sayın Köktürk kardeşime bir şey soracağım, o bana ayrıca sataştı: Şimdi, ortaklık işi bir tanışma işidir, yani biz bu 20 tane müteahhit bir araya geldik; ama, birbirimize uyum sağlayabilecek miyiz; bilmiyorum. Ben aslında buna karşıyım. Yani, 20 kişilik ortaklıklar daha yeterli değil. Mesela, ben sizi ilk defa tanıdım ve çok sevdim, çok

beğendim. İsterim sizinle ortak olayım; ama, bu işler, yani birbirini tanıyan insanların ortaklık kurması biraz daha ortak bir çalışması için rahat bir ortam yaratır. Sizi de aramızda görmekten zevk duyarız, şeref duyarız, onu da antiparantez belirtmek isterim. Gençlerle çalışmak çok daha güzel bir şey. Ben bunları söylemek istiyorum efendim, teşekkür ederim.

BAŞKAN- Efendim, ben teşekkür ederim. Ben açikoturumumuzdan arkadaşlarımızın sıkılıyor gibi bir izlenimlerini aldım ve üzülmeye başlamıştım. Şimdi bakıyorum, sonuçta birtakım ortaklıkları akdediyoruz. Hatta, birtakım işler alıyoruz. Güzel bir şey. Buyurun efendim.

SADETTİN TAKKA- Sayın Başkan, kamu kuruluşu olarak 2886 sayılı İhale Kanununa göre ihaleleri yapmaktayız. Bütün firmalara, bütün müteahhitlere ihalelerimiz a-çıktır. Ancak, işimiz inşaat ağırlıklı olduğu için ve yasada da inşaat müteahhidi şartı olduğu için, direkt proje ihalesi olsa, tapulamada olduğu gibi, yani toplulaştırma projelerinin tapulamasında röleve tescilinde olduğu gibi veya projesinde olduğu gibi, doğrudan doğruya harita mühendisleri müteahhitlik karnesini esas alıyoruz. Ancak, sulama projeleri, drenaj projesi, yol projesi, sanat yapıları ve toplulaştırma işini yerine ve nevine göre değişik grup ihalelerimiz var. Bir yerde tesviyeyle beraberdir; öbür tarafta, Tokat'ta efendim, sulamasıyla beraberdir, yoluyla beraberdir. İnşaat ağırlıklı olduğu için, inşaat karnesi mecburiyeti arıyoruz. Ancak, Sayın Konuşmacımız, inşaat müteahhitlik karnesini de haiz bir şirket olarak girerse, hay hay. Bizim ihalelerimiz bütün firmalara, bütün müteahhitlere açıktır. Arz ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederiz efendim. Buyurun Sayın Algül.

PROF. DR. EMİRHAN ALGÜL- Sayın meslektaşlarım, konuşmamın son bölümünde uygulanmakta olan birim fiyat tarifelerinde veya cetvellerinde belirlediğimiz eksiklikler var. Bunlarla birlikte bana soru soran arkadaşlarıma da cevap vermiş olacağım.

Hemen şunu söyleyeyim, kimse alınmasın, eğri oturup doğru konuşalım, bu 4 tane, demin belirledik, 4 tane birim fiyat tarifesi de, nasıl hazırladıklarını bilmiyoruz; ama, bilimsel ve çağdaş değil. Odanınki, İller Bankasının, Karayollarının, eski Karayollarının birim fiyat tarifeleri veya Devlet Su İşleri'nin birim fiyat tarifeleri, bugünkü çağdaş teknolojiyi hiç içermiyor. Tahminler, zaman tahminleri çok yetersiz. Özel sektörün yeterlilik ve Karne Yönetmeliği var, bunun 24 üncü maddesinde bir şantiye şefi bulundurma zorunluluğu var. Bu şantiye şefinin maliyetlere etkisi hiç düşünülmemiş. Onun için ben diyorum ki, bütün iş kalemlerine, arazi mühendislerinin dışında, şantiye şefinin isminin yazılması ve ücretinin konması gerekir. Çünkü, şantiye şefinin görevleri belirlenmiş, "Şantiye şefi işin devamı müddetince iş mahallinde bulunarak yapılan tesis ve ölçmelerin tamamını kontrol ederek imzalayacaktır" diyor. Dolayısıyla, bugünkü birim fiyatların tüm iş kalemlerinde bu eksiklik vardır.

Başka bir eksiklik, belki en önemli eksiklik, bu birim fiyat tarifelerini neye göre, na-

sıl hazırladıkları belli değil. Ben 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa bakıyorum, orada ana esaslarda inşaat sektörü, makina sektörü, elektrik sektörü ve mimarlık sektörüne ait detaylar var, yönetmelikler var. Ama, detaylı bir araştırma yaptığım zaman görüyorum ki, bunları hazırlayan arkadaşlar, özellikle inşaat sektöründen etkilenmiş. Halbuki, inşaat sektörü bizim sektörümüze hiç benzemiyor. İnşaat sektöründe bugün personel giderleri yüzde 20 ile yüzde 35 arasında. Bizde ise, yüzde 70'i ile yüzde 80 arasında. Gene, inşaat sektörünün birim fiyat tarifelerine bakıyoruz, iş analizleri, birim fiyat analizleri için 1700 sayfa ayırmış. Bu 1700 sayfada iş kalemlerini belirlemiş, o iş kalemlerinde neler varsa, sıralamış. Örneğin, bizim Odanın yayınladığı birim fiyat kitabına bakıyorsunuz, sadece 100 sayfa, o da hep global rakamları içeriyor. Diğer taraftan, İller Bankasının yayınlamış olduğu birim fiyat cetvellerine bakıyorsunuz, özeti 15-20 sayfa, tamamı 150 sayfa ve bu 150-200 sayfa incelendiği zaman, görülüyor ki, daha sektörümüzün yapmakta olduğu veya ileride yapacağı onlarca faaliyetin birim fiyatları belirlenmemiş. Köktürk arkadaşımızın burada açık olarak belirlediği gibi, daha o kadar geniş alanlar var ki, hidrografik ölçülerden tutun da, deformasyon ölçülerine kadar, işletme haritalarına kadar çok şeyler sayılabilir.

Gene birim fiyat tarifelerine bakıyoruz, komik, korkunç şeyler var. Personel ücretleri yetersiz. 1990 yılında, amele demiş, yani düz işçi, gündelik 11.000 lira. Bu rakamlarla, bu rakamları koyanlar, sektörü kaçak işçi çalıştırmaya zorluyor, yani suça itiyor. 11 bin liraya, sorarım, yani özel sektör temsilcilerine, 11 bin liraya düz işçi çalıştırmamız mümkün değil. 1990 yılında 30 bin liraydı. Ya bu 30 bin lirayı vereceksiniz, kendisini sigorta ettireceksiniz, primlerini vermiyeceksiniz, sigortasını vermeyeceksiniz, zamanında maaşını ödemeyeceksiniz veya 11 bin liraya çalıştırdığınız adamdand bir şey beklemeniz mümkün değil.

Aynı şekilde, diğer personel için de öyle. Taşçı, betoncu, demirci, marangoz, 17.000 lira konmuş. İşte bu Odanın birim fiyat tarifeleri de ve İller Bankasının tarifeleri de aynı. Aynen, inşaat birim fiyatları bedellerinden alınmış konmuş. Halbuki, sektörün özelliği farklı. Arazide çalıştırıyorsunuz, güç şartlarda çalıştırıyorsunuz, gerçek rakamı vermek zorundasınız. Aksi halde verim alamazsınız.

Diğer taraftan bakıyoruz, birim fiyat tarifelerine, efendim Oda 1989 yılında bir mühendis için gündelik 56 bin lira ücret takdir etmiş; 1990 için 132 bin liraya çıkarmış, yani yüzde 125 artırmış. Bunu hangi esasa göre yapmıştır?

Odanın birim fiyat tarifelerine bakıyorsunuz. Örneğin, imar planı uygulamalarında hep global rakam, 48 saat, 80 saat, 100 saat. Bunlar hiç bilimsel değil. En azından bilimsel bir bazda geniş kapsamlı bir komisyon tarafından bunların tekrar incelenmesi, gözden geçirilmesi lazım.

Başka bir şey, efendim, iş kalemlerinde hiç modern araç, gerece yer verilmemiş. Zaman tahminleri, arazi çalışmaları için genellikle kısa tutulmuş, iyimser süreler konmuş. Halbuki bir de kötümser süre var, ortalama süre var. Proje programlama tekniklerine göre, özellikle sert yönteminde eğer arazi çalışmaları gibi kesin süreler bel-

li değilse, öyle iyimser sürelerle sonuca gidemezsiniz. Ne yapacaksınız? Kötümser süreyi de belirleyeceksiniz. Ortalama süreyi belirleyip, ağırlıklı ortalama alacaksınız.

Dolayısıyla, bir başka şey, hesap iş kalemlerine bir bakıyorsunuz, aynen okuyorum: "Ana nirengi muvazenesi 16 saat." Biz bu ana nirenginin bir tekinin muvazenesini, yani dengelemesini 1.6 dakikada yapıyoruz; ama, diyeceksiniz ki, "1.6 dakika mı olması lazım?" Hayır, bu çok ideal bir süredir. Bu süreyi gerçek rakama koyarsanız, olsa olsa bir nirengi noktasının, bilgisayarda tabii, hesap süresi yarım saate kadar çıkarılabilir, bilemediniz, bir saate kadar çıkarılabilir.

Gene, o iş kalemlerine bakıyorsunuz, hesap iş kalemlerine bakıyorsunuz, sadece mühendisi koymuş. Olmaz. Bir bilgisayar hesaplama aracı olacaktır. Nedir o? O bir PC'dir, bir bilgisayardır. Bunun bir yazılımı olacaktır, bunun fiyatlarını koyacaksınız, yansıtacaksınız. İlla ki, harita mühendisi PC'nin başına geçip, hesap yapması gerekmez. Bir operatörü olacaktır. Operatörün fiyatlarını yansıtacaksınız; velhasıl çok eksiklikler var.

Elektronik aletlerin amortismanı konusunda, yüzde 90'lara, yüzde yüzleri geçen enflasyonlar yaşadık. Krediyle bu aletler alındıysa, kredi faizlerinin gerçekçi bazda konması lazım, maliyetlerin hesabında. Ama, Devlet veya Maliye Bakanlığı demiş ki, "Yüzde 14.4'den fazla alamazsın" demiş. Buna çözümler getirmek lazım.

Başka bir şey: Büyük Ölçekli Harita Yönetmeliği var. Henüz bazı yerlerde uygulanmıyor; ama, uygulanması gerekli bir yönetmelik. Mademki, bu çok başlılıktan kurtulmak lazım birçok konuda. Orada ne diyor 156 ve 161 inci madde: Yapılaşmış veya yapılaşmamış alanlardaki detay ölçmelerini, elektronik uzaklık ölçerli aletlerle yapacaksınız. Bu böyle olunca, hektarda bir bina varsa, hektarda beş bina varsa, birim fiyatlar böyle hesaplanacaktır diye küçültmemek lazım. Ne olacaktır? Ölçmeciyeye veya yükleniciye güvenip, kaç nokta ölçtüyse, o poligon noktasından onun fiyatını ortaya çıkarmak lazım. Diyebilirsiniz ki, "Fazla ölçer, birim fiyatlar nokta başına döküldüğü zaman fazla poligon tesis eder, fazla nokta aldığını gösterir." Onun da kontrolü var. Global olarak düşünürseniz, yapılaşmamış bir alanda ne olması lazım? Örneğin, hektarda 1/1000 ölçekli işin maksimum 20-25 nokta düşünebilirsiniz. Yapılaşmış alanlarda olması gereken rakam bellidir. Zaten yapı meydana çıkmıştır, yani elimizde kontrol olanağı vardır. Dolayısıyla, çok küçük işler yapmayalım. Zaten yaptığımızı bin kere, beş bin kere küçülten bir mesleğiz. Bizim mesleğimiz dışında hiçbir meslek yok ki, yaptığını böyle küçültüp kullansın. Halbuki, biz kendi gücümüzün farkında değiliz, fevkalade güçlü bir sektöüz. Biz çalışmazsak kimse bir iş yapamaz. Ben öğrencilerime bunu empoze ediyorum. Bizler, bu sektörü güçlendirebilmek için, sadece özel sektör için konuşmuyorum, siyasete de atılmamız lazım. Siyaseti bizim de desteklememiz lazım. Birçok konularda onların yardımını beklememiz lazım.

Söylemek istediğim veya sorulara cevap vermek istediğim, izin verirseniz birkaç cümle söyleyeyim.

Madencilik sektörü için de tabii, muhakkak ki, özel diye düşünmeyin, genelde birim fiyatlarının olması lazım. Aslında hepsi için kullanılabilecek standart birim fiyatların olması lazım. O birim fiyatlar, enflasyon oranlarında artırılır veya eksiltilir; ama, bugünkü birim fiyat tarifeleri hiç bilimsel, hiç çağdaş değil. Bunun için biz, özellikle üniversite olarak, herhangi bir ücret talep etmeden, geniş kapsamlı, geniş katımlı, özel sektörün de içinde olacağı bir komisyonda çalışmaya varız. Ben buraya bunları söylemek için geldim. Ama, bunu hangi kurum organize eder? Onu bilemem. Oda mı organize eder yoksa, İller Bankası mı organize eder? İşte, HAKAR projesinde belirtilen eksiklik ortaya çıkıyor. Bu işin bir başı olması lazım. Kadastro Genel Müdürlüğü mü olacak, yoksa bir başka kurum mu olacak? Bu birim fiyatlarını da birilerinin organize etmesi ve topluma sunması lazım.

Hülya arkadaşımızın sorusuna cevap vereyim: "Birinci yıl için şu, ikinci yıl için şu.." Taban, baz hatalı olursa, istediğiniz kadar artırın, bunun hiçbir espirisi yok. Zaten bugüne kadar olan birim fiyatlar, 1989'dan 1990'a geçerken belirli bir rakamla çarpılmış; ama, taban eksik, taban yanlış. İş kalemleri eksik. İş kalemlerindeki personel eksik. İlla ki, eğer sıkıntı duyuluyorsa, 17 bin, 20 bin gibi Maliye Bakanlığı tebliğlerindeki rakamları yazmak gerekiyorsa, karşısına bilmem, vesaire vesaire yazmayın. Ne yazarsınız? Harita mühendisi, harita teknisyenini ihmal edemezsiniz. Harita teknisyeni dersiniz, alet, topoğraf, kadastrodaki fen memuru bunun içindedir. Harita işçisi dersiniz, birim fiyatlarını ayrı koyabilirsiniz. Olsa olsa düz işçi için, Maliye Bakanlığının tebliğlerindeki rakamı koyabilirsiniz. Dolayısıyla, birinci yıl için, ikinci yıl için çıkarılan rakamlar, hepsi tabansız bence; çünkü, gerçekte, esasta hatalar var.

Odanın hazırladığı da böyle. Oda nasıl oluyor da 56 bin liralık yevmiye ücreti 132 bin liraya çıkarıyor; ama, gayet isabetli. Ben söyleyeyim, Karayollarına biz bu çalışmayı yaparken, 1989 yılı için mühendis ücretini 150 bin lira olarak belirledik. Daha Oda 1990'da 132 bin liraya çıkarmış, çok değil; ama, bunun bir temeli, bazı olması lazım. 56 bin liradan 132 bin liraya çıkartırken, birileri bir şeyler sorar. Dolayısıyla, bütün ücretler yetersiz. Bu böyle olunca, sektör kaçak işçi de çalıştıracak, sektör eksik iş de yapacak, gidiş yapacak, dönüş yapmayacak. Estetik bir çizim çıkmayacak. Tabii bu personel arasında kartoğraf veya harita ressamı da koyabilirsiniz, personel içerisine. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Ben teşekkür ederim Sayın Algül. Gerçekten çok önemli birikimleriniz var; ben de tavsiyelerinize katılıyorum. Her kurum kendisi bir birim fiyat çıkarmış. Sanıyorum, özel sektörün can damarı, bu birim fiyat meselesi. Karne falan belki halledilebilir, idari takdirlerdir; ama, birim fiyat işin doğrudan doğruya, bizzatihi kendisine hitap ediyor ve işle yüklenici arasındaki en büyük bağı sağlıyor, işe çekicilik getiriyor. İfade ettiğiniz gibi, ürünün güvenilirliğini de büyük ölçüde etkiliyor. Bu nedenle, bunun ciddi olarak ele alınması lazım.

Mesleğimizin Türkiye boyutunda yetkili ve sorumlu bir kurum tarafından, tek bir kurum tarafından temsil edilmemiş olmasının acı sonuçlarıdır bu da, Sayın Algül'ün de ifade ettiği gibi. HAKAR projesinde bu açık seçik biçimde defalarca vurgulanmıştır. Burada yeri gelmişken, bunu da arz edip, arkadaşlarımla hatıralarını tekrar tazelemek isterim. Teşekkür ederim. Buyurun Sayın Apak.

HÜLYA APAK- Öncelikle Önder arkadaşım sorusuna cevap vermek istiyorum. Karne sahibi özel kişiler, eğer karnelerini, şirket karnelerinde değerlendirmelerini istiyorlarsa, kendi karneleri iptal edilmek zorunda. Edilmediği takdirde, herhalde dediğiniz gibi, kargaşa çıkacaktır. Eğer ki, bunlar ortak girişim gibi hareket ederlerse, birleşme konusunda da belli sermayelerini birleştirebilirler. Ortak girişim halinde, taahhüt ederek bazı işleri alabilirler.

Diğer arkadaşımızın, Hasan Oğuz isimli arkadaşımızın sorusuna cevap vermek istiyorum. Şu anda mevcut yönetmelik, teknikerlere harita müteahhitlik karnesi vermektedir ve Harita Genel Komutanlığından emekli olan 2 senelik tekniker, ben şimdiye kadar karşılaşmadım; ama, 4 senelik mezun gibi değerlendirilen Harita Genel Komutanlığından emekli kişiler mühendistirdirler. Bunlar yasal kapsamda değerlendirilmektedir. Zaten, bu yasal haklarıdır. Bunlar daha önce mühendislik ünvanını hak etmiş kişilerdir, tekniker değillerdir. Teşekkür ederim.

PROF. DR. AHMET AKSOY - Bir noktayı açıklamak istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN- Peki, buyurun Sayın Aksoy.

PROF. DR. AHMET AKSOY - Önder Bey arkadaşımız üniversiteleri, burada özel sektöre bir rakip olarak gösterdi. Bilmiyorum, ben de üniversite mensubuyum, böyle bir durumu kabul etmem mümkün değil. Ancak, prensip olarak üniversitelerin uygulamayla diyalog halinde olmaları özendirilmeli bir bakıma. Eğer, bizim özel sektörümüz, üniversite camiasının kendi öz işlerinden ayırdığı bir kısım zamanla, çok kısıtlı zamanla yapabildikleri ve uygulamaya katkı anlamında yapmaya çalıştıkları şeylerin kendi durumlarını sarsacak bir yapıdaysa, zaten bu iş bitmiştir, burada. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- İsterseniz, bir yerde keseceğiz nasıl olsa; herkes deklerasyonunu yaptı, dinleyen üyeler de gereği kadar değerlendirdi, müsaade ederseniz burada keseyim. Efendim, arkadaşlar gerçekten çok ayrıntılı biçimde hazırlanmışlar. Ben de dinlerken çok uygulandım. Fakat, zaman yetersizliği nedeniyle istemeyerek sürelerini, konuşmalarını kestiğim zaman da büyük huzursuzluk duydum.

Ancak, bugün özel sektörü görüşüyoruz. Şu gerçek ortaya çıkıyor: Sektörümüzün hangi dilimini incelersek inceleyelim, hangi dilimini konuşursak konuşalım, genelde bir yapı problemimiz olduğunu, genelde bir kurallar problemimiz olduğunu, genelde bir sorumluluk problemimiz olduğunu hemen görüyoruz.

Şimdi, özel sektörü konuşurken, belki kamu sektörü temsilcileri bizi ilgilendirmiyor diye, belki de zamanın geç olması dolayısıyla tartışmalara katılmadı; ama, ben görü-

yorum ki, özel sektörden daha çok onları ilgilendiriyor. Ben görüyorum ki, üniversiteleri de ilgilendiriyor; çünkü, biraz önce Sayın Köktürk'ün ifade ettiği gibi, özel sektör de genel sektörün bir dilimi, bir kesiti. Onu, ondan ayırıp, tek başına irdelememiz zaten mümkün değil.

Büyük bir heyecanla dinledim arkadaşları, çok da memnun oldum; kendilerine huzurlarınızda tekrar teşekkür ediyorum. Büyük sabır gösterip bu konuları dinleyerek sorunları paylaşma lütfu gösterdiğiniz için, sabır gösterdiğiniz için sizlere de teşekkür ederim. İyi akşamlar dilerim, sağolun.